2006, ԱՊՐԻԼ Ա, ԹԻՎ 7 (219)

Արարատ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԹԵՐԹ

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ոտնկվայի կարգը Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնում

Ապրիլի 13-ին՝ Ավագ հինգշաբթի, Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնում սկսվեցին Ավագ շաբաթվա հիմնական արարողությունները, որոնք խորհրդանշում են մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքը, Քրիստոսի կողմից իր աշակերտների ոտքերի լվացումը եւ Ս. Հաղորդության խորհրդի հաստատումը:

Առավոտյան Մայր տաճարում, ի հիշատակ Հիսուս Քրիստոսի վերջին ընթրիքի եւ Հաղորդության խորհրդի հաստատման, մատուցվեց Սբ Պատարագ: Պատարագիչ էր Տ. Մխիթար աբեղա Գրիգորյանը:

Հետմիջօրեին, ձեռամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, կատարվեց Ոտնկվայի արարողությունը: Սուրբգրային ընթերցումներից հետո Վեհափառ Հայրապետը խաչով ու Ավետարանով օրհնեց յուղը:

Ապա, Տիրոջ օրինակով, լվաց եւ յուղով օծեց 12 հոգու ոտքերը: Արարողությունից հետո հավատացյալներին բաժանվեց օրհնված յուղ: Ավանդության համաձայն՝ հավատացյալներն այն գործածում են հիվանդությունների ժամանակ կամ խառնում են տանն ունեցած յուղին:

Ավագ հինգշաբթի՝ Խավարման գիշերը, ժամը 19:00-ից մինչեւ ուշ գիշեր, կատարվեց Հիսուս Քրիստոսի քարշարանաց եւ խաչելության կարգը:

Սբ Հարության տոնը Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնում

Ապրիլի 16-ին աշխարհասփյուռ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին տոնախմբեց մեր Տեր եւ Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի հրաշափառ Հարության տոնը:

Առանձնահատուկ շուքով եւ ցնծությամբ Սուրբ Հարության տոնը նշվեց համայն հայ ժողովրդի հոգեւոր կենտրոն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում:

Տոնի առիթով, օրհնությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, կազմակերպվել էր թափոր-երգ: Առավոտյան կանուխ, Սուրբ Հռիփսիմե վանքի մոտից, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի եւ ՀԲԸՄ-ի հայորդյաց տների սաների առաջնորդությամբ հարյուրավոր երիտասարդներ շարականների երգեցողության եւ թմբուկների ձայների ներքո շարժվեցին դեպի Միածնաէջ Սուրբ տաճար, որը դիմավորեցին հայրապետական թափորը:

Առավոտյան ժամը 10.30-ին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, իր օրհնությունները բաշխելով խուռներամ հավատացյալ ժողովրդին, հոգեւորականների մեծահանդես թափորով ուղղվեց դեպի Մայր տաճար, ուր մատուցեց Սուրբ եւ Անմահ Պատարագ եւ Տիրոջ Սուրբ Հարության տոնի առիթով հայրապետական իր պատգամը հղեց համայն հայ ժողովրդին:

Հայրապետական Սուրբ Պատարագին ներկա էին ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, ՀՀ վարչապետ Անդրանիկ Մարգարյանը, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանը, նախարարներ, ԱԺ պատգամավորներ, Հայաստանում հավատարմագրված դիվանագետներ, Հայաստանում գործող միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, Գեղարգույն հոգեւոր խորհրդի անդամներ, գիտության, կրթության, արվեստի եւ մշակույթի գործիչներ:

Սուրբ Պատարագի ավարտին Վեհարանի հանդիսությունների սրահում տեղի ունեցավ պաշտոնական ընդունելություն, որի ընթացքում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ամենքին վերստին ուղղեց հայրապետական իր շնորհավորանքն ու բարեմաղթանքները՝ Քրիստոսի Հրաշափառ Հարության տոնի առիթով:

Սուրբ Պատարագի ավարտին Սբ Տրդատի բաց խորանի առջեւ հայորդյաց տների շնորհալի սաները հանդես եկան հատուկ ծրագրով:

Տես՝ էջ 2

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՀԱՐՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

(Սուրբ Էջմիածին, 2006 թ. ապրիլի 16)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

«Զի որպէս յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց փառօքն Հօր, նոյնպէս եւ մեք ի նորոգութիւն կենաց շրջեսցուք» *(Հռ. Զ. 4)*:

Սիրելի բարեպաշտ հայրդիներ.

Քրիստոսի հրաշափառ Հարության տոնի առիթով բերկրաշատ հոգով վերստին ողջունում ենք ձեզ՝ աշխարհասփյուռ մեր բոլոր զավակներին, «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ավետիսով, եւ կրկնում առաքյալի հորդորական խոսքերը. «Ինչպես որ Քրիստոս մեռելներից հարություն առավ Հոր փառքով, նույնպես եւ մենք քայլենք նոր կյանքով» (Հռ. Զ. 4):

Աստծո շնորհի, փրկության հույսի ուրախությունն է համակել այսօր մեր հոգիները: Այսօր հրեշտակաց դասերը մեզ խնդակից՝ տոնախմբում են մահվան պարտությունն ու կյանքի հաղթանակը:

Աստվածամայրը, որ Խաչի մոտ ողբում էր Որդու կորուստը, Տերունական Հարությամբ մխիթարյալ բերկրում էր շնորհառատ այս օրը:

Աշակերտները, որ վախեցած փախչում էին՝ միայնակ բողնելով իրենց սիրելի Վարդապետին, այս օրը Հարության հավատով զորացած՝ Հարության ավետարերները դարձան՝ Քրիստոսի Ավետարանի լույսով աշխարհը լուսավորելու:

Մարդկության պատմության այս շրջադարձից երկու հազարամյակներ հետո նույն մխիթարությունն ու ուրախությունն է պարգեւում Քրիստոսի հրաշափառ Հարությունը ապրողներիս, որով շնորհն ունենք անցնելու մահվանից դեպի կյանք, խավարից դեպի լույս: Այսօր էլ ազգերի եւ ժողովուրդների համար հույժ այժմեական են առաքյալի խոսքերը. «Ինչպես որ Քրիստոս մեռելներից հարություն առավ Հոր փառքով, նույնպես եւ մենք քայլենք նոր կյանքով»: Աշխարհը դեռ չի կարողանում կատարելապես իրագործել այս պատգամը՝ քայլելու նոր կյանքով՝ խաղաղության, համերաշխության, պիրս ու եղբայրության ճանապարհներով: Այսօր էլ բազմաթիվ մարդիկ եւ ժողովուրդներ Հարության տոնը դիմավորում են խռովքների ու անհանգստությունների, դժվարությունների ու հոգսերի, պատերազմական վտանգների մեջ: Աշխարհը փոթորկված է ավետարանական դրվագի նմանությամբ, բայց մարդիկ չեն շտապում դիմել առ Տերը, ինչպես առաքյալները, ովքեր խնդրեցին իրենց Վարդապետին՝ խաղաղեցնելու փոթորիկը: Այսօր վերստին հնչում է «Խաղաղություն ձեզ» (Հովհ. Ի. 19) ողջույնը Հարությամբ Փրկչի, որ ցույց տվեց Իր վերքերն ու խոցված կողը՝ աշխարհը հավատքի բերելու համար, մինչ աշխարհը իր վերքերը ցույց է տալիս Աստծո դեմ բողոքելու եւ Աստծուց հեռանալու համար:

Մարդկության առջեւ ծառացած հիմնախնդիրներին հանդիման Հարության տոնը նոր ներշնչումի, հավատքի զորացման, ըստ առաքյալի խոսքի՝ նոր կյանքով քայլելու շնորհառատ առիթը է, որը զորացնում է դժվարին կացությունները դիմագրավելու, խաղաղությունը, հույսն ու սերը մարդկային կյանքում հաստատելու: Բոլոր ժամանակներում, նաեւ մեր օրերում մարտահրավերներին ընդառաջ գնելու, ընկերային-քաղաքական դիմակայությունները կանխելու, պատերազմական արհավիրքները հաղթահարելու համար բավական չեն սոսկ նյութական միջոցները ու հնարավորությունները, գուցե աշխարհային ընթրոնումներն ու գործելակերպերը: Այսօր խաղաղ, արդար ու մարդասեր աշխարհի համար պիտի գինվել հոգեւոր սպառազինությամբ, քան մահաբեր զենքերով: Պիտի վերցնել խաչը եւ գնալ Տիրոջ ետեւից, իրագործել բարին նույնիսկ արգելքների մեջ, երկրպագել Խաչվածին անգամ խաչված լինելով, հոգու եւ հոգեւոր բարանձավից տեղաշարժված տեսնել բարն անհավատության:

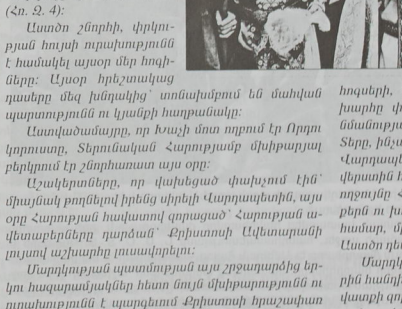

Շարունակությունը՝ էջ 2

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ...

Սկիզբը՝ էջ 1

Մարդկային հոգու հարակա արդար ձգտումն է խաղաղությունը, որը ճշմարտապես իրական ու անխոցած պիտի լինի այն գիտակցությամբ, որ երկնային Հոր հայացքի ներքո մարդիկ եղբայրներ են՝ կոչված հարազատյալ կյանքի շնորհներն ու պարգևները հավելելու աշխարհում: Աշխարհի մեջ Աստծո ներկայության հավատով մարդկային հոգիին պիտի գտնի իր մշտանորոգ զորությունը մերժելու համար չարը, բռնությունն ու առելությունը: Աստվածնիությամբ ու մարդասիրությամբ տեղ չպիտի գտնեն միմյանց հոգևոր արժեքներն ու սրբությունները վիրավորելու դրսևորումները, որ ամիսներ արդեն շարունակում են հուզել աշխարհը, եւ լսելի պիտի դառնա աղաղակող արդար բողոքը Նախիջեւանում հիմնովին ոչնչացված հազարավոր հայկական խաչքարերի, որոնք մշակութային հնագույն արժեք էին եւ մշտամոմոր ադոթք, սիրո վկայություններ առ Աստված ու մարդիկ: Զատկական այս ամիսական օրը Մենք աղոթում ենք, որ Աստված ճշմարտության Իր Հոգով զորացնի մարդկանց ու ժողովուրդների կամքը՝ դատապարտելու միմյանց հոգևոր արժեքները անարգելու եւ միմյանց իրավունքը ոտնահարելու արարքները, բայերն ու ձգտումները եւ միշտ ընթանալու դեպի Աստծո տեսության լույսը, դեպի աստվածատեղծ խաղաղ, արդար, բարեգործ աշխարհ:

Միրելի բարեպաշտ ժողովուրդ.

Մենք էլ կոչվեցինք տեսնելու Քրիստոսի Հարության արշալույսը: Առ Փրկիչն հավատի գորությունը, հույսն ու խնդությունը կյանք տվեցին մեր ժողովրդի ձգտումներին, մեր մշակույթին ու առաջնորդեցին մեր պատմության ընթացքը: Եղերական ճամփաներով անցնելով՝ մեր ժողովուրդը միշտ հավատաց Քրիստոսի հետ իր հարությյալ նոր կյանքին, իր վերածնմանը: Իրականությունն են այսօր մեր պետականության վերահաստատումը եւ մեր ժողովրդի ազատ կյանքը Հայաստանում եւ Լեռնային Ղարաբաղում: Հայրենի եզերքներում եւ Սփյուռքում հանայն մեր ժողովուրդը ապրում է նոր հույսերով ու իդեալով, հավատով, որը դարերով, անստվեր ու անմայրամուտ սփռվել է Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից, մեր եկեղեցիների լուսո խորաններից: Թող առ Քրիստոս հավատն ու հույսը շարունակի բաբախել մեր սրտի զարկերակներում՝ դառնալով զորություն կառուցելու մեր հայրերի երազած շեն ու բարգավաճ երկիրը, պայծառ պահելու ազգային-եկեղեցական մեր կյանքը, վառելու լույսերը գալիքի, ինչպես նաեւ նեցուկ եւ օգնական լինելու ամենքին՝ խաղաղության, ազատության ու արդարության իդեալի իրականացման ճանապարհներին:

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից, Սուրբ Թադեոս եւ Սուրբ Բարդուղիմեոս առաքյալների Աթոռից, Լուսավորչի Գահից եղբայրական սիրով Զատկական ողջույն ենք հղում Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսին, Երուսաղեմի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիվ Տ. Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Մանուկյանին, Կոստանդնուպոլսի Հայոց Պատրիարք Ամենապատիվ Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Մութաֆյանին եւ Հայաստանեայց Մեր օրհնությունը՝ մեր եկեղեցու ուխտապահ ողջ հոգեւոր դասին ու սիրելի հանայն ժողովրդին:

Ի Քրիստոս սիրով ողջունում ենք Քույր եկեղեցիների հոգեւոր Պետերին՝ հայցելով Փրկչի առատ շնորհները իրենց հոգեւոր խնամքին համձնված Քրիստոսասեր հոտին:

Մեր ողջույնն ենք բերում Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Տիար Ռոբերտ Քոչարյանին, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Նախագահ Տիար Արկադի Ղուկասյանին, հայոց պետական ողջ ավագանուն, արվեստի, գիտության ու կրթության ճկիրյալ մշակներին, հասարակական ու քաղաքական հայրենաշեն գործիչներին, մեր հայրենյաց պաշտպան բաջարի զորակամներին ու զինվորներին: Հայրապետական Մեր օրհնությունն ու բարեմաղթանքներն ենք բերում Հայաստանում հավատարմագրված դիվանագիտական առաքելությունների ներկայացուցիչներին, որոնց գործունեությամբ զորանում եւ ամրապնդվում են մեր երկրների բարի հարաբերությունները:

Քրիստոսի Սուրբ Հարության շողերով ճոռոգված է մեր հավատը եւ նոր կյանքով բաբխելու մեր հոտսը: Աղոթենք միասնաբար, որ Աստված առաջնորդի մարդկանց ու ժողովուրդներին ամրապնդելու խաղաղության, արդարության, սիրո ու եղբայրության ճանապարհները, միշտ նորոգվող, վերածնվող ու հարությյալ կյանքի ճանապարհները: Թող Տերը միասնական ու հավատով զորացյալ պահպանի ազգս հայոց ի Հայաստան, ի Արցախ եւ ի Սփյուռս՝ հանուն մշտնջենավոր փառքի Ամենասուրբ Երրորդության՝ Հոր, Որդու եւ Սուրբ Հոգու: Ամեն:

Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց.

Օրհնեալ է Յարութիւնն Քրիստոսի:

ՄԱՄԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ծաղկազարդը Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում

Ապրիլի 9-ին Ծաղկազարդի տոնն առանձնահատուկ կերպով նշվեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում:

Առավոտյան կատարվեց հանդիսավոր ժամերգություն, որի ավարտին Մայր տաճարի առջեւ, հանդիսապետությամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ծայրագույն Պատրիարք եւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հանդիսավոր հայրերի, կատարվեց անդաստանի՝ աշխարհի չորս կողմերի օրհնության արարողություն: Անդաստանի ընթացքում օրհնվեցին նաեւ ուռենու ճյուղերը, ապա բաժանվեցին հավատացյալ ժողովրդին:

Միաժամանակ սուրբ տաճարում մատուցվեց Պատարագ: Պատարագիչն էր Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբան հոգեշնորհ Տ. Վազգեն արեղա Նանյանը:

Ծաղկազարդի օրը Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի բարձր տնօրինությամբ հռչակված է որպես մանուկների օրհնության օր: Այս առիթով հավարտ Սբ Պատարագի Իջման Սբ Սեղանի առջեւ Նորին Սրբության առաջնորդությամբ կատարվեց մանուկների օրհնության կարգ:

Առավոտյան ժամը 10-ին Սբ Տրդատի բաց խորանի առջեւ, իսկ 13.30-ին Երեւանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու առջեւ տեղի ունեցավ կավճանկարի մրցույթ՝ կազմակերպված Սուրբ Էջմիածնի եւ ՀԲԸՄ հայորդյաց տների կողմից: Երեւանի Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու բակում մանուկների համար կազմակերպվել էր նաեւ մշակութային ծրագիր-հանդիսություն:

Պատարագի սրբազան արարողությունից հետո Վեհափառ Հայրապետն ընդունեց Վաղարշապատ քաղաքի շուրջ 150 մանուկների՝ քաղաքապետ Գագիկ Ավագյանի եւ քաղաքային իշխանությունների ներկայացուցիչների ուղեկցությամբ: Նորին Սրբությունը շնորհավորեց ներկաներին իրենց համար հիշարժան այդ օրվա առիթով՝ հայրապետական իր օրհնությունը, հայրական պատգամն ու բարեմաղթանքները հղելով խանդավառ մանուկներին: Ցանդիպման ավարտին մանուկներին հանձնվեցին նվերներ:

Նույն օրը Վեհարանում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց նաեւ Հայաստանում գտնվող Լոս Անջելեսի Շավլան վարժարանի սաներին եւ մանկավարժներին:

Ապա ժամը 15.00-ին Վեհափառ Հայրապետը այցելեց Խարբերդի մանկատուն:

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔԸ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

Ծաղկազարդի տերունական սքանչելի տոնի առիթով Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնից Հայրական Մեր օրհնությունն ու սերն ենք բերում մեր բոլոր մանուկներին:

Այսօր հիշատակությունն է մեր Տիրոջ եւ Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի Երուսաղեմ փառավոր մուտքի, երբ ժողովրդի բազմության հետ Քրիստոսին ընդառաջ գնացին մանուկները՝ օրհնաբանություններով եւ արմավենու ճյուղերով: Քրիստոս միշտ գրկաբաց ընդունեց եւ օրհնեց մանուկներին՝ նրանց հոգու անկեղծ զգացումն ու անմեղությունը օրինակ բերելով մարդկանց՝ իբրեւ առ Աստված հավատի ու ընթացքի ճանապարհ:

Եվ այսօր սուրբ եկեղեցիներում Տիրոջ հանապազ օրհնությունն է վերստին բաշխվում մեր սիրասուն երեխաներին, որպեսզի նրանք հասակ առնեն լի հավատքով, շնորհներով եւ իմաստությամբ, իրենց կյանքով ու գործերով դառնան մեր Սուրբ Եկեղեցուն ու ժողովրդին արժանի զավակներ:

Ի խորոց սրտի աղոթում ենք առ Բարեգութն Աստված, որ Ամենախնամ Իր Սուրբ Աչի հովանու ներքո պահի-պահպանի աշխարհի բոլոր երեխաներին, օրհնի նրանց կյանքի ճանապարհը երջանկությամբ, բարիով ու բարիքով:

Օրհնությամբ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տես՝ էջ 3

ՄԱՍԼՈ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՎԵՀԱՐԱՆՈՒՄ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց

ապրիլի 4-ին

Վան-Վասպուրական հայրենակցական միության անդամներին

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Վան-Վասպուրական հայրենակցական միության անդամներին, որոնք ամեն տարի՝ Մկրտիչ Խրիմյան հայրապետի մահվան օրը, գալիս են ոգեկոչելու նրա վառ հիշատակը:

Եկող տարի լրանում է Խրիմյան Հայրիկի մահվան 100-ամյակը: Այս առիթով Վան-Վասպուրական հայրենակցական միությանն նախագահ Ռոմիկ Հովնանյանը հայցեց Վեհափառ Հայրապետի օրհնությունն ու աջակցությունը, որպեսզի երջանկահիշատակ հայրապետի մահվան տարելիցը դառնա համազգային հիշատակի օր:

Վեհափառ Հայրապետը, բարձր գնահատելով հայրենակցական միությանն սերն ու ճվիրվածությունը Հայ Եկեղեցուն եւ իրենց հայրենակցի հիշատակին, նշեց, որ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնում արժանավոր բաւես կազմակերպվելու են Խրիմյան Հայրիկի հիշատակին ճվիրված միջոցառումներ:

ապրիլի 6-ին

Հարավային Կովկասում ԵՄ հատուկ ներկայացուցիչ Փիթեր Սեմնեբիին

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Հարավային Կովկասում ԵՄ հատուկ ներկայացուցիչ Փիթեր Սեմնեբիին՝ ՀՀ-ում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դեսպան տիկ. Հայքի Փայշի ուղեկցությամբ:

Ողջունելով Հարավային Կովկասում ԵՄ հատուկ ներկայացուցչին Մայր Աթոռում՝ Նորին Սրբությունն իր շնորհավորանքներն ու օրհնությունը բերեց նրան նոր հանձնառության առիթով՝ մաղթելով, որ իր առաքելությունը պսակվի լիակատար հաջողություններով: *«Մենք լիահույս ենք, որ Ձեր աշխատանքի շնորհիվ պիտի կարողանանք խաղաղությունը կայուն դարձնել այս տարածաշրջանում եւ այս տարածաշրջանի ժողովուրդների միջեւ համագործակցությունը զորացնել եւ ամրապրել»,*- ասաց Հայոց Հայրապետը: Վեհափառ Հայրապետը նաեւ անդրադարձավ արցախյան հակամարտության խաղաղ կարգավորման գործում Եկեղեցու առաքելությանը՝ նշելով, որ Եկեղեցին փորձում է կարելիին ի գործ դնել կրոնական եւ հոգեւոր առաջնորդների հետ նպաստելու խաղաղության եւ համագործակցության այդ փոխհարաբերություններին:

Շնորհակալություն հայտնելով հանդիպման համար՝ պրն Փիթեր Սեմնեբիին վերհիշեց իր առաջին այցը Հայաստան 1987-ին, ապա սոսկալի երկրաշարժի օրերին: Իր խոսքում նա անդրադարձավ նաեւ իր ստանձնած պարտականություններին՝ նշելով, որ կոչված է նպաստելու հակամարտության խաղաղ կարգավորմանը:

Հանդիպման ընթացքում խոսվեց տարածաշրջանի այլ խնդիրների մասին, անդրադարձ կատարվեց նաեւ Հայաստանյայց Առաքելական եւ Վրաց Ուղղափառ Եկեղեցիների միջեւ առկա փոխհարաբերություններին, Վիրահայոց թեմի խնդիրներին:

Հանդիպմանը ներկա էր Վրաստանի հայոց թեմի առաջնորդ Տ. Վազգեն եպիսկոպոս Միրզախանյանը:

ապրիլի 12-ին

ՀՀ-ում Հունգարիայի դեսպանին

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Հունգարիայի արտակարգ եւ լիազոր նորանշանակ դեսպան Արպադ Սեկեյին (նստավայրը Մոսկվա):

Շնորհավորելով դեսպանին նշանակման առիթով՝ Վեհափառ Հայրապետը փոխանցեց նրան իր գնահատանքն ու բարեմաղթանքները: *«Մեզ համար դրական է տեսնել, որ նոր մակարդակի վրա զարգացում են ապրում երկու երկրների փոխհարաբերությունները՝ համարժեք այն կապերին, որ պատմականորեն ձեռավորված են եղել երկու ժողովուրդների միջեւ»,*- ասաց Նորին Սրբությունը: Իր խոսքում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն անդրադարձավ նաեւ Հունգարիայի իշխանությունների հոգատարությունն ու բարյացակամ վերաբերմունքը վայելող հայ համայնքի կյանքին:

Իր հերթին դեսպանը, շնորհակալություն հայտնելով հանդիպման հնարավորության համար, անդրադարձավ 28 տարի առաջ Հայաստան եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին իր կատարած առաջին այցին: Դեսպանը Նորին Սրբությանը ներկայացրեց նաեւ Հունգարիայի բաղաքական եւ կրոնական իրավիճակը:

Հանդիպմանը խոսվեց նաեւ հայ ժողովրդի կյանքում Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու կարեւոր դերի եւ առաքելության մասին, անդրադարձ կատարվեց Եկեղեցու գործունեությանը եւ միջեկեղեցական հարաբերություններին:

Ուխտագնացություն Տեղերի վանք

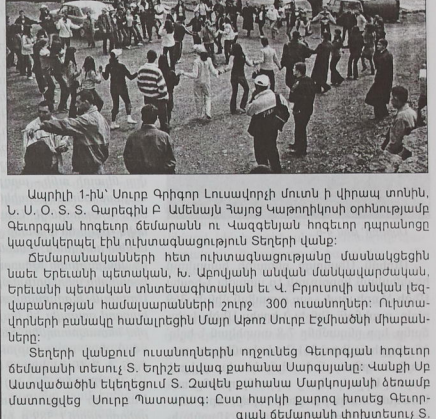

Ապրիլի 1-ին՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի մուտն ի վիրապ տոնին, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնությամբ Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանն ու Վազգենյան հոգեւոր դպրանոցը կազմակերպել էին ուխտագնացություն Տեղերի վանք:

Ճեմարանականների հետ ուխտագնացությանը մասնակցեցին նաեւ Երեւանի պետական, Խ. Աբովյանի անվան մանկավարժական, Երեւանի պետական տնտեսագիտական եւ Վ. Բրյուսովի անվան լեզվաբանության համալսարանների շուրջ 300 ուսանողներ: Ուխտավորների բանակը հասել էր Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի միաբանները:

Տեղերի վանքում ուսանողներին ողջունեց Գեւորգյան հոգեւոր ճեմարանի տեսուչ Տ. Երիշէ ավագ քահանա Սարգսյանը: Վանքի Սբ Աստվածածին եկեղեցում Տ. Զավեն քահանա Մարկոսյանի ձեռամբ մատուցվեց Սուրբ Պատարագ: Ըստ հարկի քարոզ խոսեց Գեւորգյան ճեմարանի փոխտեսուչ Տ. Վազգեն աբեղա Նանյանը: Պատարագի ավարտին ճեմարանականների եւ համալսարանականների համատեղ ուժերով կազմակերպվեց մշակութային միջոցառում: Լավագույն ասմունքողներին եւ երգողներին հանձնվեցին մրցանակներ:

Տեղերի վանքից ուխտավորներն ուղեւորվեցին Ամբերդ: Հաւկառակ առատ ձյան՝ ուսանողները հասան Ամբերդի Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի, ուր կատարվեց երեկոյան ժամերգություն:

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ
ՏԵՂԵԿԱՏԵՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳ

ՎԻՐԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ՀՄՏԴՊՊՈՒՄ ՎԻՐԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆՈՒՄ

Մարտի 27-ին Վիրահայոց թեմի առաջնորդարանում տեղի ունեցավ Վրաստանի քրիստոնեական հարանվանությունների առաջնորդների երկրորդ հանդիպումը: Հանդիպմանը մասնակցում էին Վրաստանում Ռոմտեական Կաթոլիկ Եկեղեցու առաջնորդ Ջուզեպպե Պագոտտոն, Բապտիստական Եկեղեցու առաջնորդ Սալլաազ եպիսկոպոս Սոնղուլաշվիլին եւ Լյութերական Եկեղեցու առաջնորդ Անդրեաս եպիսկոպոս Շտյոկլը:

Տ. Վազգեն եպիսկոպոս Միրզախանյանը ողջունեց բոլոր ներկաներին եւ նշեց Ե-կեղեցիների միջեւ էկումենիկ երկխոսությունները շարունակելու անհրաժեշտությունը:

Քննարկման առաջին նյութը դարձավ Վրաստանում «խղճի եւ կրոնի ազատության» օրենքի բացակայության պատճառով պետության եւ եկեղեցական հարանվանությունների միջեւ հատուկ համաձայնագրի ստորագրման միջոցով իրավաբանական կարգավիճակ ձեռք բերելու անհրաժեշտությունը: Սրբազանն առաջարկեց նամակով դիմել Վրաստանի նախագահին, իսկ միջնորդության համար՝ Վրաց Պատրիարքին: Եկեղեցիների առաջնորդները ողջունեցին սրբազան հոր առաջարկությունը եւ համաձայնեցին իրենց ստորագրությունը դնել միասնական նամակի տակ:

Կաթոլիկ Եկեղեցու առաջնորդ Ջուզեպպե եպիսկոպոս Պագոտտոն ասաց, որ նախագահին եւ պատրիարքին ուղարկվելիք նամակներում պետք է անպայման նշվի, որ խոսքը ոչ միայն եկեղեցական միավորումների, այլ նաեւ հավատացյալ մարդու իրավունքների պաշտպանության մասին է:

Վազգեն սրբազանը ժողովի մասնակիցներին ասաց, որ Վրաստանի կառավարությունը պետք է ճանաչի ոչ միայն քրիստոնեական հարանվանությունների, այլ նաեւ նեական հարանվանությունների, այլ նաեւ իսլամական եւ հրեական հավանքների ներկայացուցիչների իրավունքները, որովհետեւ այս բոլորը միասին կազմում են մեկ միլիոնից ավելի մարդ, ովքեր հանդիսանում են Վրաստանի լիիրավ քաղաքացիներ:

Վրաստանում կրոնական եւ ազգային հակամարտություններից խուսափելու համար՝ Վազգեն սրբազանն առաջարկեց Թբիլիսիում ստեղծել Կլոր սեղան, որը Հայաստանում գործող ԵՀԽ Կլոր սեղանի հետ համագործակցաբար՝ կիրակնանցնի որոշ ծրագրեր: Նա նշեց նաեւ, որ Հայաստանում նման ծրագրերում մասնակցություն ունի ոչ միայն Եկեղեցին, այլեւ տեղի միջազգային բարեգործական կազմակերպությունները: Եկեղեցիների առաջնորդները դրականորեն գնահատեցին այդ առաջարկությունը եւ հանձն առան օժանդակել Վրաստանում Կլոր սեղանի ստեղծման գործում:

Հանդիպման ավարտին Եկեղեցիների առաջնորդները քննարկեցին հոգեւոր երգի երեկոյի անցկացման ժամկետը: Վիրահայոց թեմի առաջնորդն առաջարկեց հոգեւոր երգերի երեկոն անցկացնել ապրիլի 24-ին՝ Մեռելոցի օրը, որն այս տարի համընկնում է 1915 թվականին Օսմանյան Թուրքիայում իրագործված Հայոց Ցեղասպանության 91-րդ տարելիցին:

Առաջարկվեց, որ այդ միջոցառումն ամեն տարի անցկացվի Զատկի տոնին հաջորդող երկուշաբթի օրը՝ խորհրդանշելով կյանքի եւ լույսի հաղթանակը՝ մահվան եւ խավարի դեմ:

Եկեղեցիների առաջնորդները պայմանավորվեցին հոգեւոր համերգի երեկոյան քննարկել հաջորդ հանդիպման ժամանակացույցը:

ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆԸ ՔՆՆԱՐԿԵՑ ՀՀՅ ԱԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎՐԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻՆ ՄՏԱՀՈՂՈՂ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Մարտի 30-ին Հակամարտությունների եւ բանակցությունների հետազոտության միջազգային կենտրոնում անցկացվեց կլոր սեղան: Քննարկվող հարցերը վերաբերում էին Հայ Առաքելական Եկեղեցու Վիրահայոց թեմի ներկայիս հիմնախնդիրներին, ի մասնավորի՝ իրավաբանական կարգավիճակ տրամադրելուն եւ պատմականորեն թեմապատկան վեց եկեղեցիները վերադարձնելուն: Հանդիպմանը մասնակցում էին Վիրահայոց թեմի, Վրաստանի խորհրդարանի, Ժողովրդական պաշտպանի գրասենյակի եւ մի շարք հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ:

Ներկաներն անդրադարձան թեմապատկան եկեղեցիները թեմին վերադարձնելու խնդրին: Իր խոսքում Թբիլիսիի Սուրբ Գեւորգ առաջնորդանիստ եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Նարեկ քահանա Ղուշչյանը մտահոգություն հայտնեց հայոց եկեղեցիները թեմին վերադարձնելու հանդեպ վրաց հասարակության բացասական մոտեցմանը. «Սա հետեւանք է նաեւ հայոց Եկեղեցու նկատմամբ ձեւավորված սխալ կարծիքի, - ասաց նա, - ուստի, ներկաներիցս յուրաքանչյուրը պետք է պայքարենք որոշ մարդկանց կողմից պատմությունն աղավաղելու դեմ»:

Վրաստանի խորհրդարանական, «Վրաստան» թերթի գլխավոր խմբագիր Վան Բայբուրությանը լրագրողի իր ափսոսանքը հայտնեց Վրաստանի ՁԼՄ-ների կողմից հայոց Եկեղեցուն եւ հայ ժողովրդին հասցեագրվող անհարիր հերյուրանքների ու սխալ մեկնաբանությունների համար:

«Դար 21» ՀԿ ներկայացուցիչ Պատտա Գաչեչիլաձեն համաձայնեց, որ Քաղաքացիական կոդեքսում արված փոփոխությունները համապատասխան չեն հասարակության ներկա պահանջներին եւ ի վիճակի չեն կարգավորելու ավանդական կրոններին հուզող խնդիրները:

Դրական գնահատելով փոփոխությունները կատարելու որոշումը՝ Վրաստանի Ժողովրդական պաշտպանի գրասենյակի ներկայացուցիչ Բեքա Մինդիաշվիլին շեշտեց, որ անելիքներ դեռ շատ կան. «Դրանցից մեկը Վիրահայոց թեմին պատմականորեն պատկանող վեց եկեղեցիների վերադարձն է, որոնք ամ այսօր գտնվում են Վրաստանի մշակույթի, հուշարձանների պահպանության եւ սպորտի նախարարության հաշվառման տակ: Կապված վերջինիս հետ, ժողովրդական պաշտպանը պատրաստ է երաշխավորագիր ներկայացնել նախարարին»,- ասաց նա:

Պարզ դարձավ նաեւ, որ այստեղ կրոնական ընագավառում ստեղծված իրավիճակն անհանգստացնում է ոչ միայն Հայոց Եկեղեցուն, այլեւ կրոնական մյուս հարանվանություններին:

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԸ ԵՎ ՆԱԽԱՄԱՇՏՈՑՅԱՆ ՀԱՅ ԳԻՐԸ

Սկիզբը՝ թիվ 4-6

Ուրեմն Մեսրոպը դեռատի հասակում հելլենական կրթություն էր ստացել Ներսես Մեծի ձեռքի տակ,- առ առավելն մինչեւ 369 թիվը, այսինքն մինչեւ Ներսես Մեծի վախճանը, երբ ընդամենը 7-8 տարեկան է եղել՝ ծնունդը հաշվելով 361/2 թվականից, որ, սակայն, անբնական է:: Այնուհետեւ դպիր է դարձել Արշակունյաց արքունի դռանը՝ ոմն Առավան հազարապետի օրոր, որը հռոմեական պատմագիր Ամմիանոս Մարկելլինոսի հիշատակած հայազգի սպարապետ (Magister Armorum) Առարանեան է (Arraban(n)es) Կիլիկեա (Cylaces) արեւելեան գործակիցը *(Տե՛ս Ա. Մուշեղյան, Ո՞վ է Առավան հազարապետը - ԳԱ «Լրաբեր հաս. գիտ.», 1883, № 7, էջ 67-75: Առավան հազարապետին, բացի Կորյունից, V դարի ոչ մի պատմիչ կամ մատենագիր այլեւս չի հիշատակում: Միայն դարավերջին Ղազար Փարպեցին «Հայոց պատմության» մեջ նշում է, թե Մաշտոցը գինվոր եւ արքունի մատենագիր է դարձել հայոց Խոսրով պարսի պալատում. «Զինվորեալ ի դուռն Հայոց արքային Խոսրովայ, կարգեալ յերամատենագիր արքունի դպրացն» (Ղազարայ Փարպեցւոյ Պատմութիւն հայոց, Տփղիս, 1904, Ա., ժ, էջ 13): Պարզապես Ղազարը ձեւափոխել է Կորյունի հետեւյալ խոսքը՝ «եկեալ հասեալ ի դուռն Արշակունեանց թագաւորաց Հայոց Մեծաց, կացեալ յարքունական դիւանին, լինել սպասաւոր արքայատուր հրամանացն առ հազարապետութեամբն՝ աշխարհիս Հայոց՝ Առաւանայ ուրումն» (Կոր., [9-], էջ 36): Ինչպես տեսնում ենք, Մաշտոցի կենսագիրը հայոց արքայի անունը չի հիշում, թեեւ «արքայատուր հրամանացն» որոշակի հայոց թագավոր նկատի ունի,- արդյո՞ք դա Արեւելյան Հայաստանում պտտվելիքի դրածո Մերուժան Արծրունին չէ՝ Առավանի գործակիցը, որին Կորյունն արժանի չի համարում հիշատակել հանվանեն: Համենայն դեպս, Ղազարի վկայությունը Խոսրով Գ-ի մասին որեւէ կողմնակի տեղեկությամբ չի հաստատվում: Առավան հազարապետի անձը որոշելու հարցով զբաղվել են հայ եւ օտար բազմաթիվ հետազոտողներ: Տե՛ս այս մասին նաեւ «Հայ ժող. պատմություն, հտ. II, էջ 424, ծան. 4: Յ. Մարկվարտն Առավան հազարապետի (Reichsverweser) կառավարման եւ Մաշտոցի արքունական ծառայության սկիզբը դնում է 389 թ. եւ Կորյունին Առավանին միանգամայն տարբեր է համարում Ամմիանոսի վատիկանյան ձեռագրում հիշատակված Arrabannes-ից *(«Մնեսրոպ Մաշտոց», հոդվածների ժողովածու, Երեւան, 1962, էջ 179): Ըստ Ն. Ակինյանի՝ Մաշտոցն արքունի ծառայության է մտել մոտ 387-388 թթ., ըստ որում, նա Առավանին նույնացնում է Փավստոսի «Հայոց պատմության» մեջ (Զ. Ա.) հիշատակված մանկահասակ Խոսրով թագավորի դաստիարակ՝ պարսիկ Ձիկ նվիրակի հետ, ապա նաեւ Ամմիանոսի մոտ (27, 12, 5) հանդես եկող Արտաբաննեսի հետ՝ համարելով նրան պարսիկ մարզպան 387-400 թթ. (Ն. Ակինեան՝ «Կորիւն. Պատմութիւն վարուց «Մաշտոցի», Վիեննա, 1952, էջ 281, ծան. 9): Հր. Աճառյանը, Կորյունի եւ Փարպեցու վկայությունները միացնելով, եզրակացնում է, թե «Տարոնում մի ժամանակ կրթություն ստանալուց հետո Մեսրոպը անցավ Վաղարշապատ մայրաքաղաք եւ պաշտոնի մտավ Խոսրով Գ թագավորի արքունական դիվանում, Առավան գավորի արքունական դիվանում, Առավան անուն անձի հազարպետության ժամանակ)»: Հ. Մանանդյանը Մաշտոցի արքունի ծառայությունը դնում է ամենավաղը 384-387 թթ., իսկ ամենաուշը 387-392 թթ. մինչեւ, նույնած թե ինչպես է տեղաշարժում հայոց Խոսրով Գ արքայի գահակալման, դրա հետ նաեւ Առավանի հազարապետության տարիները *(«Քննական տեսություն հայ ժող. պատմության», հտ. Բ, մաս Ա, էջ 250): Երեւյանը Կորյունի եւ Փավստոսի հաղորդումների հիման վրա Առավանին նույնացնում է երիտասարդ Խոսրով թագավորի պարսիկ դաստիարակ Ձիկ նվիրակի հետ՝ «Ձիկ» համարելով Առավանի բարձր տոհմային տիտղոսը. «Հայոց նոր թագավորին ուղեկցում էին սասանյան գորքերը, որոնց գլուխ էր կանգնած մեծատոհմիկ Առավանը՝ Ձիկ տոհմական տիտղոսով» *(«Հայ ժող. պատմություն», հտ. II, Երեւան, 1984, էջ 110): Ա. Մարտիրոսյանը («Մաշտոց», Երեւան, 1982, էջ 219) Առավան հազարապետի պաշտոնավարումը դնում է 390-ական թվերին՝ Խոսրով Գ եւ Վռամշապուհ թագավորների միջեւ՝ հետեւելով Յ. Մարկվարտին եւ Ն. Ակինյանին: Գաբրիելե Վինկլերը Կորյունի «Մեսրոպ Մաշտոցի կենսագրությունը» գեղամաներեն ստվար ու մանրախույզ մենագրության մեջ բերում է նախորդ հայ եւ օտար հետազոտողների կարծիքները Առավանի հազարապետության ժամանակի մասին եւ հանգալով Մարկվարտի՝ նախապատվությունն է տալիս Մանանդյանի վերոհիշյալ տեսակետին (G. Winkler, Koriwns Biographie des Mešrop Mastoc Übersetrung und Kommentar. Roma, 1994, S. 210): Վերոհիշյալ ուսումնասիրողների մեծ մասը ելնում է Ղ. Փարպեցու անհիմն պնդումից, իբր Մաշտոցի զինվորությունը եւ գործավարությունը, հետեւաբար եւ ոմն Առավանի հազարապետությունը զուգադիպել են Հայոց Խոսրով Գ արքայի տարիներին, իսկ մյուսները (Մարկվարտ եւ Ակինյան), բեեւ չեն ընդունում Փարպեցու խառնաշփոթ ժամանակագրությունը, այսուհանդերձ Առավանի հազարապետությունը պետեղում են Խոսրով եւ Վռամշապուհ թագավորների միջեւ: Այս անձի բացահայտումը եւ նրա հազարապետության ժամանակը կարեւոր են հատկապես Մեսրոպ Մաշտոցի արքունի ծառայության սկիզբը եւ ծննդյան թվականը ճշգրտելու համար: Հիշյալ ուսումնասիրության մեջ ես ցույց եմ տվել, որ Ամմիանոսի «Հռոմեական պատմության» մեջ հանդես եկող հայազգի սպարապետի անունը գրեթե բոլոր լատիներեն ձեռագրերում եւ տպագիրներում աղավաղված է Qrtbanes եւ միայն Վատիկանի գրատանը պահվող ձեռագրում եւ դրա հիման վրա հրատարակված Ամմիանոսի լատիներեն բնագրում (Berlin, 1971) հայ սպարապետի անունը ներկայացվել է ճիշտ ձեւով՝ Arrabannes, որով նա ստուգապես նույնանում է Կորյունի հիշատակած Առավան հազարապետի հետ: Եվ ուրեմն, զարմանալի դիպվածով, Առավանի անձնանվորությանն ու գործունեության անդրադարձել է IV դ. հռոմեական պատմագիր Ամմիանոս Մարկելլինոսը: Ղազար Փարպեցին եւ նրա հետ մեր օրյա հետազոտողները բույլ են տալիս ժամանակագրական կոպիտ վրիպում, քանի որ անտեսում են Մ. Խորենացու կարեւոր տեղեկությունը, ըստ որի՝ Մեսրոպն արքունի քարտուղար է դարձել՝ «ի դրանն արքունի կարգեալ քարտուղար» Ներսես Մեծ բանաստեղծի վախճանից անմիջապես հետո՝ 369 թ. (Խոր., Գ. ԽԷ, էջ 316), այսինքն՝ Խոսրով Գ-ի թագավորելուց 15-18 տարի առաջ: Ըստ որում, Խորենացու այս տեղեկությունը միանգամայն արժանահավատ է հենց նրանով, որ հանդիսանում է մի կողմից՝ Մաշտոցի կենսագիր Կորյունի, իսկ մյուս կողմից՝ դեպքերին ժամանակակից հռոմեական պատմագրի հաղորդումների:

Շարունակությունը՝ էջ 5

ԱՂՈԹՔՆԵՐ ԴՊՏԻ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԺԱՄԱԳՐՔԻՑ

Սկիզբը՝ թիվ 4-6

ԺԱՄ ՏԱՍՆՄԵԿԵՐՈՐԴ
(ժամը 17.00)

1. Եթե արդարը հագիվ է փրկվելու, ո՞ւր ես՝ մեղավորս, պիտի հայտնվեմ: Մարդկային տկարությանս պատճառով չկարողացա տանել օրվա ծանրությունն ու տոթը: Սակայն Դու, ողորմած Աստված, դասիր ինձ տասնմեկերորդ ժամի վարձկանների հետ: Քանզի ահա մեքոով հղացավ եւ ծնեց ինձ իմ մայրը, ուստի չուներ համարձակություն աչքերս երկինք բարձրացնելու, այլ ապավինում եմ Քո անառատ ողորմությանն ու մարդասիրությանն եւ դիմում Քեզ՝ ասելով. «Տե՛ր, Երի՛ր ինձ՝ մեղավորիս, եւ ողորմի՛ր ինձ»: *Փառք Հորը, Որդուն եւ Սուրբ Հոգուն:*

2. Թութակ, Փրկիչ, բանալ ինձ համար հայրական գիրկդ, քանզի կյանքս անցկացրի հաճույքների ու ցանկությունների մեջ. օրս անցավ եւ սպառվեց: Ուստի հույսս դնում եմ Քո առատ ու անսահման գթության վրա. մի՛ արհամարհիր բեկված սիրտը, որն ակնկալում է Քո ողորմությանը, քանզի խոնարհությամբ ասում եմ Քեզ. «Մեղանչեցի երկնքի եւ Քո առաջ, ընդունի՛ր ինձ իբրեւ Քո վարձկաններից մեկը»: *Այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից. ամեն:*

3. Զրուցավար եւ սրտանց գոհացեցի յուրաքանչյուր չարիք, ցանկությամբ եւ լրջմտությամբ գործեցի յուրաքանչյուր մեղք, ուստիեւ արժանի եմ ամեն տանջանքի եւ դատապարտության: Տիրուհի՛ Կույս, աղաչՀարարության ճանապա՛հի պատրաստիր ինձ համար, քանզի աղաչում եմ քեզ, քո միջոցով բարեխոսություն խնդրում եւ քեզ օգնության կանչում, որպեսզի չամաչեմ: Երբ հոգիս այս մարմնից ելնելու լինի, ե՛կ ինձ փրկելու, պարտության մատներ թշնամու նենգությունը եւ փակիր դժոխքի դուռը, որպեսզի կուլ չտա իմ հոգին, ճշմարիտ Փեսայի Հա՛ռս անարատ:

Աղոթք

Գոհանում ենք Քեզանից, Տե՛ր գթած, քանզի Դու պարգեւեցիր մեզ այս օրը խաղաղությամբ անցկացնել, գոհությամբ հասցրիր մեզ մինչեւ երեկո եւ արժանացրիր միսչեւ երեկո Քո լույսը տեսնելու: Տե՛ր, ընդունի՛ր մեր այս փառաբանությունը, որն այժմ մատուցում ենք Քեզ, փրկի՛ր մեզ թշնամու փորձություններից եւ խափանիր նրա՝ մեր դեմ պատրաստված բոլոր որոգայթները: Տուր մեզ խաղաղ գիշեր՝ անցավ, անեղ եւ առանց հոգեկան ու պատրանքի, որպեսզի գիշերը խաղաղությամբ ու ողջախոհությամբ անցկացնենք, եւ արթնացրո՛ւ մեզ՝ օրհնելու եւ աղոթելու Քեզ: Եվ ամեն ժամ եւ ամենուրեք փառավորում ու օրհնում ենք Քո սուրբ անունն անհաս Քո Հոր եւ կենարար ու համագո Սուրբ Հոգուդ հետ այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից: Ամեն:

ԺԱՄ ՏԱՍՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ
(ժամը 18.00)

1. Ահա մոտ եմ ահուդողով կանգնելու արդար Դատավորի առաջ իմ բազում հանցանքների պատճառով, քանզի մարմնի հաճույքների մեջ անցկացված կյանքն արժանի է դատապարտության: Ուստի ապաշխարի՛ր, անձ իմ, քանի դեռ երկրի վրա ես, քանզի գերեզմանի հողը չի օրհնում, եւ մեռելներից ոչ ոք չի հիշում կամ դժոխքում ոչ ոք չի գոհանում: Ուստի ծուլության քնից վե՛ր կաց եւ ապաշխարությամբ ազաչի՛ր Տիրոջը՝ ասելով. «Աստվա՛ծ, ողորմի՛ր ինձ եւ փրկի՛ր ինձ»: *Փառք Հորը, Որդուն եւ Սուրբ Հոգուն:*

2. Եթե այս կյանքն անվախճան լիներ, եւ այս աշխարհը՝ հավիտենական, ա՛նձ իմ, կարող էիր ներում գտնել: Սակայն երբ քո անիրավություններն ու զազրագործությունները հայտնի դառնան արդար Դատավորի առաջ, ի՞նչ պատասխան ես տալու, որ ընկած ես մեղքերի մահճի վրա եւ չկարողացար հնազանդեցնել մարմինդ: Քրիստոս Աստվա՛ծ մեր, Քո դատաստանի առաջվոր աթոռի առաջ զարհուրած եմ, վախենում եմ դատաստանին քննությունից եւ դողում էի Աստվածությանդ լույսի առաջ, ողորմելիս ու պիղծս, որ ընկած եմ մահճիս վրա՝ չհոգալով կյանքիս մասին: Սակայն մաքսավորի պես, կուրծքս ծեծելով, ասում եմ. «Աստվա՛ծ, քաւի՛ր ինձ եւ ողորմի՛ր ինձ՝ մեղավորիս»: *Այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից. ամեն:*

3. Կո՛ւյս սուրբ, փոի՛ր քո արագահաս օգնության հովանին ծառայիդ վրա, վերա՛ր չար խորհուրդները եւ իմ դյուրագաթ հոգին արթնացրո՛ւ զգոնությամբ աղոթքով, քանզի երկա՛ր ժամանակ խոր քնի մեջ անցկացրեց: Որովհետեւ դու կարող, ողորմած եւ օգնական Մայր ես, որ կրեցիր Կյանքի Աղբյուրին՝ իմ Թագավորին ու Աստծուն՝ իմ Հույսիս:

***

Տե՛ր, Քո ողորմությամբ պահի՛ր

մեզ մեքոից այս գիշեր: Օրինյա՛լ ես Դու, Տե՛ր Աստված մեր հայրերի, առավել բարձրացյալ, եւ անունդ փառավորված է հավիտյան: Ամեն:

Թող ողորմությունդ հասնի մեզ, Տեր, ինչպես որ հուսացինք Քեզ: Քանզի ամենքի աչքերը Քեզ են սպասում, եւ Դու ես նրանց կերակրում ժամանակին: Լսի՛ր մեզ, Աստվա՛ծ Փրկիչ մեր, Հո՛ւյս աշխարհի բոլոր ծագերի, եւ պահպանի՛ր մեզ, Տեր, այսուհետեւ հավիտյանս: Ամեն:

Օրհնյա՛լ ես Դու, Տեր, սովորեցրո՛ւ ինձ Քո հրամանները: Օրհնյա՛լ ես Դու, Տեր, տո՛ւր ինձ հասկանալ Քո պատվիրանները: Օրհնյա՛լ ես Դու, Տեր, լուսավորի՛ր ինձ Քո արդարությամբ:

Ողորմությունդ, Տեր, հավիտենական է, մի՛ անտեսիր Քո ձեռքի գործը, քանզի Դու ես իմ ապավեն սերնդեսերունդ:

Ես ասացի. «Տե՛ր, ողորմի՛ր ինձ, բժշկի՛ր հոգիս, մեղանչեցի Քո հանդեպ: Տե՛ր, Քե՛զ ապավինեցի, փրկի՛ր ինձ եւ սովորեցրո՛ւ ինձ Քո կամքը կատարել, քանզի Դու ես իմ Աստվածը. Քեզանից է Կյանքի Աղբյուրը, եւ Քո լույսով ենք լույսը տեսնելու»:

Թող ողորմությունդ հասնի նրանց, որ ճանաչում են Քեզ, եւ արդարությունդ՝ նրանց, ովքեր ուղիղ են սրտով: Բոլոր ինձ օրհնածները, Քոնն է գովությունը, եւ Քոնն է փառքը, Հայր, Որդի եւ Սուրբ Հոգի, որ սկզբից ես, այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից: Ամեն:

Բարի է Տիրոջը խոստովանվել եւ Քո անվանն օրհնեցեղ, Բարձրյա՛լ, ողորմությունդ պատմել ամեն առավոտ եւ արդարությունդ՝ ամեն գիշեր:

Քո սուրբ անվան համար, քանզի բարի եւ մարդասեր ես, Տե՛ր, ներիր ու քավի՛ր մեր բոլոր մեղքերը, որ այսօր գործերով, խորհուրդներով եւ զգայարաններով գործեցինք Քո դեմ: Շնորհիր մեզ, Տեր, խաղաղ գիշեր եւ անխռով քուն: Ուղարկիր մեզ մոտ խաղաղության հրեշտակին՝ պահպանելու մեզ ամեն չարից, ամեն փորձությունից եւ թշնամու հարվածներից: Շնորհնորհով, գթությամբ եւ մարդասիրությամբ Քո Միածին Որդու՝ մեր Տեր Աստված ու Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի, Ում՝ Քեզ եւ կենարար ու համագո Սուրբ Հոգուդ հետ, վայել եւ փառք, պատիվ եւ իշխանություն այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից: Ամեն:

Շարունակությունը՝ էջ 6

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՆ՝
ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼՅԱՆԻ ՀԱՅԱՑՔՈՎ

Սկիզբը՝ թիվ 4-6

Դարձյալ Ն. Աղբալյանին ենք պարտական Սայաթ-Նովայի պիր բնույթը որակելու, նրա ճակատագրական սիրածի ինքնությունը պարզելու խնդրում ճիշտ կռահումների համար:

Ճիշտ է, որ 1742 թվից սիրահարված ու «էշխի ընգած» բանաստեղծի սերը սկզբնական շրջանում չի եղել այնքան ուժգին, որքան հետուն տարիքում: Դա ոչ թե դեռեւս չիմաստավորված ու զգացմունքային խորության չհասած պատանու սիրո կամ հրապուրանքի արտահայտություն է, այլ հասուն մարդու գիտակցված, ճակատագրական սերը, որն էլ դարձել է երկու կրակի մեջ վառվող երգչի մարդկային ողբերգության պատճառը:

«Տրտունջքը» խորագրով վերլուծության մեջ Ն. Աղբալյանը բնութագրում է 1758 թ. գրված «Մե խոսք ունիմ» Ե տաղը:

Տաս տարի է ման իմ գալի Փաղիշահի
շահիփի պես,
Օխտն տարի էլ ման գու բամ սազը
ձեռիս Ղարիբի պես

տողերի թելադրանքով նա համոզված է, որ Սայաթ-Նովայի «սիրահարության սկիզբը կարող ենք դնել 1742 թ., երբ նա 36 տարեկան էր» (նույն տեղում, էջ 78):

Այստեղ, մեր կարծիքով, թյուրիմացություն կամ վրիպակ կա. ոչ թե 36, այլ պիտի 30 լինի, որովհետեւ 1712+36=1748, եւ 1742-1712=30, իսկ բանաստեղծի ծննդյան տարեթիվը 1722-ն ընդունելու դեպքում՝ 1722-1712=10, եւ խաղի գրության թվին Սայաթ-Նովան եղել է 1758-1722=36 տարեկան: Ճշգրտված այս տարեթվերը ավելի են համապատասխանում սիրահար երգչի հասակին ու զգացմունքային բնական աշխարհին:

Բայց ահա մեզ մութ է մնում վերնագրի հարցը: Ն. Աղբալյանն ինքը, խիստ համեստաբար արժեւորելով իրեն եւ իրեն էլ համարելով Սայաթ-Նովայի խաղերը թե՛ դրսում, թե՛ Հայաստանում մեկնել կարդացող շատ քչերից մեկը, գրում է. «Այսքան հարմարության կողքին, սակայն, ունիմ եւ մի քանի անհարմարություններ: Ձեռքիս տակ էէ Գ. Հախվերդյանի առաջին հրատարակությունը, որ մի անմահ գործ է իր իսնամքով եւ հմտությամբ. *դրան փոխարինում է պրոֆ. Ռ. Աբրահամյանի նորերս Թեհրան լույս տեսած «Սայաթ -Նովայի տաղերը», որ արտատպություն է Գ. Հախվերդյանի հրատարակության*, եւ որին կցված է մի լրացված եւ վերստուգված բառարան» (նույն տեղում, էջ 22, ընդգծ. մերն են - Ս. Մ.):

Ն. Աղբալյանը դժգոհում է նաեւ, որ ձեռքի տակ չունի ուրիշ հրատարակություններ, անգամ իր՝ Կովկասում գրած կամ ուրիշների որեւէ լրագրական հոդված: Այդ դեպքում որտեղի՞ց է հայտնի դարձել, թե Սայաթ-Նովան «Մե խոսկ ունիմ» խաղը վերնագրել է «Տրտունջ»: Ահա ինչ է գրել նա. «Այս երգի մեջ, ***«Տրտունջ» վերնագրած***՝ երգիչն ասում է իր սիրածին» (նույն տեղում): Մեր ձեռքի տակ է Ռ. Աբրահամյանի արտատպածի բնագիրը՝ Գ. Ախվերդյանի 1852 թ. մոսկովյան հրատարակությունը, որտեղ ընդգրկված Ե տաղը, ինչպես եւ առհասարակ սայաթնովյան որեւէ տաղ պարզապես վերնագիր չունի (տե՛ս Սայաթ-Նովա, լույս գցած աշխատասիրությեամբ Գեորգա Ախվերդյան, ի տպարան Վկաղիմիրա Գոտեե, Մոսկվա, 1852, էջ 58-60): Բայց որ իրոք «Տրտունջքը» խորագիրը համապատասխանում է թե՛ խաղի, թե՛ նրա աղբալյանական վերլուծության բովանդակությանը, կասկածից վեր է: Այս դեպքում Սայաթ-Նովայի հանճարեղ «Տրտունջքը» կնախորդի Պ. Դուրյանի, Հովհ. Թումանյանի, Դ. Վարուժանի համանուն բանաստեղծություններին:

Իսկ այն հարցերին, թե ո՞ւմ է ուղղված Սայաթ-Նովայի տրտունջը, ի՞նչ բովանդակություն եւ արվեստ ունի, գեղարվեստական խոսքի ի՞նչ գոհար է, Ն. Աղբալյանը տալիս է համոզիչ ու սպառիչ պատասխան: Խաղի բառերի, տողերի ու պատկերների բացատրությունների հետ միասին նա առաջարկում է Ռ. Աբրահամյանի հրատարակության մեջ տեղ գտած՝ Թիֆլիսի բարբառին անհարիր մի քանի վրիպակների ուղղում, այդ թվում եւ ***աչքիլուս*** տեղ ***աչքիլուս***, այլ ***աչքի լուս***, եւ բերում է բնորոշ օրինակներ:

«Սայաթ-Նովայի սերը» դասախոսության (1944 թ.) հենց սկզբում գրականագետը տալիս է այդ ճակատագրական սիրո ներքին բացատրությունը, որը հանվելիկում է Հովհ. Թումանյանի տեսակետին (ըստ երեւույթին՝ դա 1910 ական թթ. նրանց համատեղ քննարկումների արդյունք է), եւ ուղղորդիչ է եղել նաեւ Պ. Սեւդյունք է), եւ ուղղորդիչ է եղել նաեւ Պ. Սեւդյունք է), եւ ուղղորդիչ է եղել նաեւ Պ. Սեւակի ու հիմնավոր բացատրությունը, որը հանվելիկում է Հովհ. Թումանյանի տեսակետին (ըստ երեւույթին՝ դա 1910 ական թթ. նրանց համատեղ քննարկումների արդյունք է), եւ ուղղորդիչ է եղել նաեւ Պ. Սեւակի ու նրա հաջորդների համար: Դա կապում է նրա հաջորդների համար: Դա կապում է նրա հաջորդների համար: Դա կապում է

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ ԵՐԶՆԿԱՑԻ

(≈1250 - ≈1314/1328)

Սկիզբը՝ թիվ 6

Երզնկացին, որ հիշատակարանում գրում է. «Կոստանդն, ի խոր ծածկեալ է բան, Շայս որ առ մեզ տալեր նիշան...»,- միանգամայն ճիշտ էր նաեւ վերնագրի մեջ՝ «Մի՛ մարմին հասկանայք գբանս, այլ հոգեւոր»: Այո՛, սա այլաբանորեն ասված հոգեւոր երգ է. ուստի, նախ՝ մենք իրավունք չունենք հեղինակին չհավատալ, եւ ապա՝ դա է հուշում խոսքի ամբողջ բովանդակությունը: Օրինակ,

<...> Տէր, գրթա՛ յիս ի ծառայս, եւ տուր բաժին ինձ յայն հոգոյն Որ շատոյ ին ցանգաւել, բայց քիչք հասան առաւաւտուն. Եւ յետին եւ անպիտան, որ Կոստանդին կոչի անուն, Խընդրեմ ի քէն, տուր ինձ սէր՝ ի սիրուն առաւաւտուն:

Սա ամբողջովին բնաշխարհիկ պատկեր է, որ, ըստ Երզնկացու, «առակաւ»», այսինքն՝ այլաբանորեն ներկայացնում է Քրիստոսի ծնունդը որպես մարդկային սիրո ու բարության հանդես:

Սրա իմաստային տարբերակն է «Բանք յաղագս արեգականն արդարութեան, որ եւ ծագեաց ի հաւրէ Միածին որդին Քրիստոս, զոր առակաւք խաւսի» բանաստեղծությունը, որն սկսվում է այս տողերից. «Ահա գիշերս էանց, նըշան եղեւ առաւաւտուն. Աստղն պայծառ ծագեց, աւետաւտր երեկ լուսոյն...»: Խավարը, որ սատանայի երկվորյակն է, վերանում է, եւ աշխարհը ցնծում է աստվածային լույսերի մեջ: Լույսի խորհրդանշանի մեկ այլ տարբերակն է գարունը: Երկուսն էլ կենդանություն են բերում: Ակունքները հորդանում են ու ցնծալով հոսում են վար, կենդանանում է ամբողջ բնությունը: Այս նկարագրությունից հետո բանաստեղծը հետտերական հարցում է ուղղում. «Է՞ր չէք ի գարմանալ ու կամ հարցուկ լինիլ բանիս...»: Հաջորդում է մի տուն, որն ամբողջությամբ լույսի պլեւետումն է.

Ի լուսոյն ի սկզբանէ լի լուսով շառաւեղ ծագեց, Լոյս ի լուսոյ ծընաւ՝ յարեգական ի մեծ լուսոյն.

Այս լոյսս ի յայն լուսոյն, որ ինքն է տէր ամէն լուսոյն, Որ թագաւոր կոչի՝ ւ ամենուն լոյսն ի յիր լուսոյն:

«Անմուտ ծագեց մեծ լոյս»,- սա աստվածային լույսն է, որին կույր, անիմա եւ անհոգի մարդիկ չեն հավատում, քանի որ ապրում են խավար կյանքով եւ արեգակի մեծ լույսից մաս իսկ չունեն: Եվ նրանք, ովքեր արեգակի մեծ լույսից շառավիղ իսկ չունեն, կորած են եւ հավատ չեն ներշնչում: Այդ ապիսիներին հակառակ կանգնում է բանաստեղծի կերպարը. «Ես Կոստանդին, որ գըրեցի, կու փափագիմ ի յայն լուսոյն, Որ ես լուսաւորիմ՝ յարեգակաւն ի մեծ լուսոյն»:

Բնության զարթոնքը որպես նույնաբնույթ այլաբանություն օգտագործված է նաեւ «Նոյն բան խորհրդով եւ ի յայլ դէմս տեսութիւն, զոր առակաւք ցուցանի այսպես» տաղում: Այստեղ ինքը՝ բանաստեղծն է կերպավորվում որպես բնության երեւույթ. «Այսաւր եղայ հողմըն գարնան, Սիրով հընչէ՛ ի բուրաստան... <...> Հրաման կուտամ եւ ծաղկընուն՝ Փըռեն տերեւ խիստ գուն ու գուն...»: Նորից հայտնվում են վարդի ու բլբուլի պատկերները եւ նոր նրբերանգներով շարունակում ծանոթ դիպաշարը: Վարդը նստում է փառքի աթոռին եւ սիրտը բացում ինչպես թագավոր, իսկ վարդի սիրուն հասած բլբուլի ձայնը քաղցրալուր է, նրա շուրջ բոլորը միաբան են, բոլորը հարբած են սիրով: Բանաստեղծը դիմում է վարդին ու բլբուլին եւ ավարտում խոսքը.

Ո՛՛, վա՛յ աղվոր գոյնով ի լի, Ծաղկանց պարծանք եւ գովելի, Մեծ գովութեան ես արժանի, Չի եւ տեսով խիստ սիրական:

Բըլբո՛ն, հոգովդ ես դու մաքուր, Սըրտովտ ի լի ես բոց ու հուր. Այտ քո լեգուտ հրեղէն ու սուր՝ Որ բարբառիս բանք անընման:

Երկրպագէ դու, Կոստանդի՛ն, Մեծ գոհութեամբ տեսան արարչին, Որ արժանի եղեր վարդին եւ լըսեցիր բըլբուլի ձայն:

Զգացական, իմաստային եւ պատկերային այս նույն ոգու ծնունդ են նաեւ «Տաղ գարնան ազնիւ է» («Ահա եղեւ պայծառ գարուն...»), «Բանք վարդի աւրինակաւ զՔրիստոս պատմէ» («Այսաւր եղեւ պայծառ գարուն...») տաղերը: Երկրորդը, կրկնելով արդեն իսկ ծանոթ պատկերներն ու խորհրդանշանները, դիպաշարային որոշակի ընթացք ունի: Ծաղիկները ցնծության մեջ են, որ ահա գարուն է բացվել: Բայց մանուշակը դավաղիր միտք ունի՝ ծաղիկներին նա միաբանում է, որ վարդեհին կտրեն, քանի որ նրա պայծառ տեսքից «որդիք մարդկան ի մեզ չհային»: Հաւաքվում են հորոտ-մորոտը, ձնծաղիկը, շուշանը, նունուֆարը, նարգիզը, սուսանբարը, որպեսզի իրակնացնեն իրենց նենգ ծրագիրը: Բայց բլբուլն այդ պահին ձայն է տալիս ծաղիկներին, թե քնից արթնացել է վարդը: Վարդն էլ լսում է բլբուլին, բացում իր կանաչ վրանի դուռը եւ հագնում ատլաս ու կարմիր: Զարդարված թուխավորված ծաղիկները կա՛մ թառամում են, կամ փախչում լեռները, մի մասը ամոթից կապտում եւ սուգ է մտնում, մյուս մասն էլ ահից դողում է ու դեղնում: Եվ բլբուլն ասում է վարդին.

Թէ՝ Սեր է ծառն ու սէր ծաղիկն, ու սէր հաւուն ձայնն ի ծաղիկ, Սէր է վարդն ու սէր պլպուլն՝ սիրով նըստել ի վրայ վարդին. Սիրով են գոյն ի գոյն ու գեղեցիկ այն ծաղկընին, Վասըն սիրոյ փոքրիկ հաւերն ի ծաղկընուն վերայ նըստին:

Վարդն ու բլբուլը գտնում են իրար. վարդը բացում է իր տերեւները եւ ասում. «Թէ՝ Ես այլ եմ սիրու տէր, ուսկայ սրտիս մէջն է դեղին».

Ահա կա՛մ ես զարդարած, իմ տերեւնիկ զերդ հուր վառին, Ու բացել եմ զիմ սըրտիս մէջընն ի դիմացդ, որ է դեղին. Բա՛ց զիմ սիրտս ու հաւբուրէ եւ կըշտացիր սիրովդ հին, Ահա գան եւ զիս քաղեն՝ այլ ոչ զըստնուս ի բառչանին:

Ըստ վարդի՝ «ով որ սէր չուներնայ՝ առ ինք չըկայ գեղեցկութիւն»: Վարդն անմահական վարդաջուր է ու հիվանդի դեղ. «Վասն այնոր ի յետ բանամ զիմ սրտիս մէջն, որ է դեղին, Ով որ տեսնու զիմ սիրտս ի բաց՝ թող գայ-լըսե զիմ զանգատնին»:

Այս տաղի խորհրդանշանների բացատրությունը տրված է առանձին, որն ընդհանրապես համանման տաղերի բացատրագիրն է՝ «Մեկնութիւն վարդին համառաւտ: Վասն անգիտաց շիտեցի, զի կարծէիսն եթե մարմաւաւ [որոց] էր բանք վարդին. ես վասն այն գրեցի»: Այս գործը կարող է դիտվել նաեւ նախորդի անմիջական շարունակություն եւ ոչ թե առանձին ստեղծագործություն. նույն կառուցվածքն է, նույն չափական կշռույթը, հանգերի նույն կազմությունը: Սկսվում է պարզ մուտքով.

Եղբա՛յր, ականջ դիր ու լըսե, որ ես ասեմ զմեկնութիւն, Թէ ո՞վ է վարդըն կարմիր, կամ որ ոք են այն ծաղկընին, Կամ ո՞վ է սէրըն վարդին, կամ ո՞վ է ձայն բըլբուլին, Կամ ո՞ր ոք են այն ծաղկընին, որ ի վարդէն փախուստ առին:

Ըստ այդմ՝ դավադրության համար ժողովված ծաղիկները են «... այն քահանայքն հին օրինին», կարմիր վարդը հիսուսն է, մանուշակը հուդան է, բլբուլի կանչը հարության փողն է: Վարդը, որ հանում է կանաչ կապան եւ հագնում ատլաս ու կարմիր՝ Քրիստոսն է, որ հարյալ է մեռելոց: Թառամած ծաղիկները զինվորներն են, «որ եղեն որպէս մեռեալք յահէդ ձայնին»: Դեպի լեռները փախուստ տված ծաղիկները, որ գնացին հրեաների պատմելու, նաեւ կապույտ հագած եւ սուգ մտած ծաղիկները «Էին յազգէն հըրեից, որք յինք դարձան ու հաւատացին»: Ահից դեղնած ծաղիկները «Այն դասքն էին դիւաց եւ գաւրութիւնք սատանային»: Զարդարանքն ու հուր տերեւները Քրիստոսի կարմիր ձորձերն են: Քաղել տանելը եւ այգում այլեւս չգտնելը համբարձումն է: Վարդից դեղ շիեցը Քրիստոսի մարմինն է: Հեքիմները քահանաներն են, կրակով եփելը Քրիստոսի արյունն է, վարդաջուրը՝ «Այն գինուորքն, որ խոյեցեցին, ջուր եւ արիւն վտակք բիսեցին, Այն ջուրն գուշակ էր աւազանին՝ մեզ փրկութիւն յաւիտենին»: Սրտի միջի դեղինը՝ «սէրն է եւ գութն աստուածային»:

Պարզ երեւում է, որ «Բանք վարդի...» տաղն իր մեկնությամբ մի ամբողջ խորհրդանշանային համակարգ է: Այդպես էլ պետք է լիներ, որովհետեւ հակառակ դեպքում հոգեւոր հայրը վարդի ու բլբուլի սերը պիտի համարեր մեղսական:

Գարնան պատկերն իր խորհրդանշական իմաստով Երզնկացու գեղարվեստական մտածողության հենքն է: Այդ հենքին ամեն անգամ նա գարնանախշում է իր հիմնական մտքերը: Գարնան հորդուն մաքրության մեջ բացահայտվում է այն ամենը, ինչ ծանուկ է պահվել. բարիք ցանածը բարություն է հնձում, չարիք ցանածը՝ փուշ: Մեղքերի թողությամբ հանդես է գալիս նաեւ ինքը՝ բանաստեղծը.

Կոստանդինս, որ ձեզ գըրեմ, ուսուցանեմ գբանս բարեաց, Եւ ընդէ՞ր կամ մոլորեալ յարդարութեան ճանապարհաց: Արդ աղաչեմ զամենեսեան լըսողք բանիս պատուիրանաց: Խընդրելով ինձ թողութիւն ի Քրիստոսէ՝ վասն յանցանաց:

Այս տաղը վերնագրված է «Այս գարուս զգալուստն Քրիստոսի պատմէ առակաւք»: Հաջորդում է մեկ այլ գործ՝ «Տաղ գարնան եւ ուրախութեան», որի ասելիքն այս է. «Որտեղ որ սիրու տէր կան, Ամենն մեզի մատ թող գան»: Նորից կենտրոնում կարմիր վարդն է, հայտնվում է բլբուլը, ոգեւորությունը թափ է առնում. «Սաղի՛, լի՛ց ու տո՛ւր զկոդայս», «Այսաւր է մեզ աւր խընդման»: Խորհրդանշանների իմաստը վերստին նույնն է:

Շարունակելի

Դավիթ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Սկիզբը՝ էջ 4

ԱՂԱԹՔՆԵՐ ՂՊՏԻ ՈՒՂՂԱՓԱՌ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԺԱՄԱԳՐՔԻՑ

ՔՈՂ
(համապատասխանում է մեր Հանգստյան ժամերգությանը)

1. Տե՛ր, որ գիտես թշնամիներիս արթնությունն ու անձիս տկարությունը, Արարի՛չ իմ, ահա Քո ձեռքն եմ հանձնում իմ հոգին: Ծածկիր ինձ Քո բարության թեւերի ներքո, որպեսզի չնեղեմ մահվան քնով, լուսավորիր աչքերս Քո խոսքերի մեծությամբ եւ տուր ինձ ոտքի ելնել ամեն ժամ՝ փառավորելու Քեզ, քանզի միայն Դու ես բարի եւ մարդասեր: *Փառք Հոր, Որդոյն եւ Սուրբ Հոգուն:*

2. Միավոր է, Տեր, Քո դատաստանը, երբ ժողովուրդները հավաքվեն, հրեշտակները կանգնեն, գրքերը բացվեն, գործերը հայտնի դառնան եւ խորհուրդները՝ քննվեն: Եվ ինչ կլինի իմ դատաստանս, որ ընկած եմ մեղքերի մեջ: Ո՞վ կհեռացնի կրակն ինձանից, ո՞վ խավարս լույս կդարձնի, եթե ոչ Դո՛ւ, Տեր: Ողորմի՛ր ինձ, քանզի Դու գթած ես մարդկության հանդեպ: *Այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից. ամեն:*

3. Մա՛յր Աստծո, քանի որ հույսերս քեզ վրա դրեցինք, չենք ամաչի երբեք, այլ կփրկվենք: Եվ քանի որ ընդունեցինք օգնությունդ ու բարեխոսությունդ, սո՛ւրբ էն կատարյալ, չենք վախենա, այլ կհետապնդենք մեր թշնամիներին եւ կհալածենք նրանց: Եվ ամեն ինչում Քո գորավոր օգնականությունն ունենք ի պահպանություն մեզ: Խնդրում ու աղաչում ենք քեզ, Մա՛յր Աստծո, քո բարեխոսությամբ փրկի՛ր մեզ եւ խավարային քնից արթնացրո՛ւ մեզ՝ անդադար փառաբանելու Աստծուն, Ով մարդացավ Քեզանից:

Աղոթք

Տե՛ր Հիսուս Քրիստոս Աստված մեր, տուր մեզ քնով հանգստություն, մեր մարմնին՝ հանդարտություն ու մեր հոգուն՝ սրբություն եւ պահիր մեզ ապականիչ մեղքերից: Խաղաղացրու ախտերի շարժումները, հանգցրու մարմնի կրակը եւ վերացրու անդամների խռովքը: Պարգեւիր մեզ արթուն միտք, խոնարհ խորհուրդներ, առաքինի կյանք եւ անբիծ ու անարատ անկողին: Արթնացրու մեզ օրհնելու Քեզ գիշեր ու ցերեկ, հաստատիր մեզ Քո պատվիրանների եւ Քո դատաստանների հանապազօրյա հիշման մեջ: Շնորհիր մեզ փառավորել Քեզ ամբողջ գիշեր՝ օրհնելու Քո սուրբ անունը՝ լի փառքով ու մեծությամբ, Քո բարի Հոր եւ կենարար Սուրբ Հոգու հետ, այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից: Ամեն:

Շարունակելի

Անգլերենից թարգմանեց Ս. ՍՍԱՄԵՐԼՅԱՆԸ

Կիրակում

«Եվ ապա երկնքի վրա մարդու Որդու նշանը պիտի երևա, ու այդ ժամանակ երկրի բոլոր ազգերը լացուկոծ պիտի անեն և պիտի տեսնեն մարդու Որդուն, որ գալիս է երկնքի ամպերի վրայով՝ զորությամբ եւ բազում փառքով» (Մատթ. ԻԴ 30):

ԳԱԼՍՏՅԱՆ ԿԻՐԱԿԻԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ. ՊԱՏՐԱՍՏ ԼԻՆԵՆՔ ՏԻՐՈՋ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

Մեր հյուրն է Սուրբ Երրորդություն եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Գրիգոր քահ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԸ

- Տե՛ր հայր, գիտեք, որ Մեծ պահքի 6-րդ Գալստյան կիրակին եզրափակում է պահքի կիրակիների «ոսկե շղթան»: Այն հիշեցնում է մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի թե՛ առաջին եւ թե՛ երկրորդ գալուստները: Ինչպես շարականագիրն է գրում, «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» է Քրիստոսի առաջին գալուստը՝ աստվածայտնությունը, որով մարդուն հնարավորություն տրվեց փրկության արժանանալու, քանվեցին դժոխքի կապանքները, ու բացվեցին դրախտի դռները: Նույնքան «մեծ», սակայն «սոսկալի» խորհուրդ է Քրիստոսի երկրորդ գալուստը, որը լինելու է աշխարհի վախճանին, երբ Աստվածորդին պետք է գա՝ աշխարհը դատելու:

Փորձենք մանրամասնել Գալստյան կիրակիի խորհուրդը:

- Նախ վերհիշենք պահքի կիրակիների շղթայի խորհրդաբանությունը. մարդու աստվածապարգեւ վիճակ, անկում, ապաշխարության, վերականգնում, քրիստոնեական ընթացք: Գալստյան կիրակին այս ամենի լրումն է, վերջաբանը: Քրիստոսի առաջին գալուստը եղավ խոնարհի կերպով: Աստվածորդին աշխարհ եկավ, ծնվեց որպես մարդ, սակայն քչերն իմացան այդ՝ մի քանի հովիկներ եւ մոգերը, թեեւ ողջ երկնային զորքը ցնծում եւ փառաբանում էր Աստծուն: Նա ծնվեց որպես խոնարհ մանկիկ: Ինչպիսին եղավ Նրա ծնունդը, այնպես եղավ եւ կյանքը՝ խոնարհ կերպով, սիրո եւ ինքնազոհաբերումի կյանք: Առաջին գալուստով Աստված Իր ողորմության ձեռքը մեկնեց ընկած մարդուն, իր ողորմության դուռը բացեց անկյալ մարդու առաջ, Տերն աշխարհ եկավ մարդու փրկագործումը կատարելու համար: Սակայն երկրորդ գալուստն այդպես չպետք է լինի: Եկեղեցական հայրերն ասում են, որ առաջին գալուստը սիրո, շնորհի եւ ողորմության համար էր, որը եղավ ծածուկ կերպով, հեզությամբ եւ խոնարհությամբ, իսկ երկրորդ գալուստը, որն արդարության եւ տանջանքների համար է, սոսկալի է լինելու, բացահայտ, փառքով, լուսեղեն ամպով, հրեղեն ենթի կառքով, չորեքկերպյան աթոռով ու բարկությամբ: Երկրորդ անգամ Տերը պիտի գա որպես հզոր Աստված՝ Իր սերմանածը հնձելու, արդար դատաստանի համար: Նրա առջեւից հուրը պիտի գնա, եւ «համայն երկիրը պիտի դատվի Տիրոջ կրակով» (Եսայի ԿԶ 16): «Առաջին գալուստը մեղմ եղավ, իսկ երկրորդը՝ խստաշունչ հողմով, որ լեռներն է քանդելու եւ տներ խորտակելու»,- ասում են Եկեղեցու հայրերը:

- Տե՛ր հայր, մեզանում քիչ չեն մարդիկ, ովքեր թերահավատությամբ են վերաբերվում Քրիստոսի երկրորդ գալստյան խոստմանը:

Ե՞րբ եւ ինչպե՞ս է լինելու երկրորդ գալուստը, որո՞նք են լինելու երկրորդ գալստյանը նախորդող նախանշանները:

- Սուրբ Գիրքն ասում է, որ «այդ օրվա եւ ժամվա մասին ոչ ոք չգիտե. ո՛չ երկնքի հրեշտակները եւ ո՛չ էլ՝ Որդին, այլ՝ միայն Հայրը» (Մատթ. ԻԴ 36): Մյուս կողմից Քրիստոս խոսեց նախանշանների մասին, որոնք նախորդելու են երկրորդ գալուստին, որոնցով որոշակիորեն կարող ենք հասկանալ՝ մո՞տ է օրը, թե՞ ոչ: Մատթեոսի Ավետարանի ԻԴ գլուխն ամբողջությամբ Քրիստոսի երկրորդ գալստյանն է վերաբերում: Տերն ասաց, որ կիայտնվեն սուտ մարգարեներ, որոնք շատերին կմոլորեցնեն, կլսվեն պատերազմների լուրեր, ազգ ազգի դեմ պիտի ելնի, կլինեն մեծ նեղություններ, սով, սրածություններ, համաճարակներ եւ այլն: Այնպես որ՝ չպիտի լինի մի ականջ, որին Տիրոջ խոսքը հասած չլինի, բոլորը պիտի իմանան: Քանի որ առանց աստվածային ճշմարտություններին տեղյակ լինելու ինչպե՞ս պետք է մարդը կարողանար պատրաստվել, ուստի Տերն ամեն ինչ նախապես ասաց եւ զգուշացրեց, որպեսզի բոլորը պատրաստ լինեն Նրա վերադարձին: Սուրբ Գիրքն ասում է, որ երկրորդ գալստյանը նախորդելու է նաեւ նեռի գալուստը: Պիտի գա նեռը՝ խաբեբայական զորավոր գործերով եւ անիրավության բոլոր պատրանքներով կորստյան մատնելու բոլոր նրանց, ովքեր կհնազանդվեն իրեն, պիտի թագավորի եւ մարդկանց մեծաքեղ գայթակղությունների ենթարկի, ինչպես Պողոս առաքյալն է ասում. «Նա պիտի նստի Աստծու տաճարում եւ ինքն իրեն ցույց տա, թե Աստված է» (Բ Թես. Բ 4): Սակայն նրանք, ովքեր հուսացել եւ ապավինել են Աստծուն, աստվածային շնորհի եւ ողորմության օգնությամբ պիտի կարողանան հաղթել եւ հաղթահարել այդ ամենը, քանի որ մեղքի շատանալու հետ նաեւ աստվածային շնորհն է ավելանալու: Մեր Եկեղեցու մեծ աստվածաբաններից Արշակ Տեր-Միքելյանն ասում է, որ «Հաղթանակն այն ժամանակ է մեծ գնահատանք ունենում, երբ զորավոր թշնամու դեմ են պայքարում», ուստի ընտրյալները վերջին օրերին կենթարկվեն մեծ փորձությունների, որպեսզի մեծ վարձքի արժանանան:

Երկրորդ գալուստին պետք է նախորդի նաեւ Քրիստոսի նշանի՝ խաչափայտի երեւումը երկնքում՝ լուսավոր եւ փառավոր կերպով: Երկրի բոլոր ազգերը պիտի տեսնեն Տիրոջը, որ գալու է երկնքի ամպերի վրայով՝ զորությամբ եւ բազում փառքով, քանի որ՝ «ինչպես փայլակը, որ ելնում է արեւելքից եւ երեւում է մինչեւ արեւմուտք, մարդու Որդու գալուստը այնպես կլինի» (Մատթ. ԻԴ 27):

- Տե՛ր հայր, բոլոր դարերում եւ ժամանակներում էլ գտնվել են մարդիկ կամ քրիստոնեական խմբակներ, որոնք «ճշտել» են Քրիստոսի երկրորդ գալստյան օրը եւ թվականը: Եվ միշտ սխալվել են իրենց հաշվարկներում: Ինչո՞ւ են աղանդավորները շահարկում հատկապես երկրորդ գալստյան գաղափարը:

- Ինչպես Շնորհք Գալուստյանն է ասում, երբ երկրորդ գալստյան մասին խորհրդածություններ ենք ձեռնարկում, գիտակցում ենք, որ շատ դժվար նյութի մեջ ենք մտնում, նյութ, որը դուրս է մեզ ծանոթ ըմբռնումներից, որը սխալ է հասկացվել մինչեւ իսկ Քրիստոսին ժամանակակից սերնդի կողմից, նյութ, որը գայթակղության քար է հանդիսացել նրանց համար, ովքեր հանդգնորեն են մոտեցել դրան: Սկսած 19-րդ դարի կեսերից եւ մինչեւ մեր օրերը «Եհովայի վկաները» կանխագուշակումներ են անում՝ փորձելով գուշակել երկրորդ գալստյան օրը՝ մինչեւ անգամ թվեր նախանշելով: Մինչդեռ Եկեղեցու հայրերը հորդորում են զգուշությամբ վերաբերվել այս նյութին, քանի որ այն հայտնութեանական է, վերաբերում է ապագային: Արշակ Տեր-Միքելյանն իր «Քրիստոնեական»-ում հստակ խոսում է երկրորդ գալստյան մասին:

- Դուք ասացիք, որ Տիրոջ երկրորդ գալուստը տեսանելի է լինելու բոլորին: Իսկ ի՞նչ է լինելու երկրորդ գալուստից հետո:

- Քրիստոսի երկրորդ գալուստին հաջորդելու են համընդհանուր հարությունը եւ ահեղ դատաստանը: Մարդը հոգով եւ մարմնով կկանգնի անաչառ Դատավորի առաջ՝ պատասխան տալու իր ապրած կյանքի, գործած մեղքերի եւ անօրինությունների համար: Տիրոջ երկրորդ գալուստն ազդարարելու է այս նյութական, մարմնավոր կյանքի ավարտը: Երկրի բոլոր կողմերից հրեշտակները պիտի հավաքեն արդարներին, որոնք կցնծան եւ կուրախանան այդժամ, քանի որ անդադար սպասել են Տիրոջ վերադարձին, որովհետեւ վերջապես հասավ իրենց փրկությունը: Նրանք փափագում էին օր առաջ միանալ Տիրոջը, ինչպես եւ Պողոս առաքյալն է ասում. «Այս մարմնի մեջ հառաչում ենք, որովհետեւ փափագում ենք երկնքի բնակությունը հագնել» (Բ Կորնթ. Ե 2): Ուրեմն, արդարներն Աստծու ողորմածությամբ կարժանանան երկնային արքայության ու հավիտենական կյանքին: Սուրբ Գիրքն ասում է. «Նոր երկինք ու նոր երկիր պիտի լինի, որոնցում արդարությունը պիտի բնակվի» (Իսմտ. Բ Պետ. Գ 13):

Շարունակությունը՝ էջ 8

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՆ՝ ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼՅԱՆԻ ՀԱՅԱՑՔՈՎ

Սկիզբը՝ էջ 5

...Կու հաքնիմ մագեղեն, կու հաքնիմ շալը,
Կերթամ ու ման գու քամ վանքիդին մեկմեկ.-
Բըլքամ մե մարթ ռաստ գա, վուր ինձ խըրատե,
Գո՛զալ, քու էշխեմեն սիրտքս ազատե.
Կանց յոթն իմաստնասիրացըն շատ է
Էս քու Սայաթ-Նովու բանքիրդն մեմեկ:

Ուշադրություն ենք հրավիրում վերջին տողում ընդգծված **բանքիրդն** բառի վրա: Ն. Աղբալյանի մեկնությունից հետո էլ այս բառը ոմանք սխալ են ընկալում՝ կարծելով՝ **բան**-ը խոսքն է, իսկ **բանքիր**-ը՝ Սայաթ-Նովայի ստեղծագործությունը: Մեծ երգիչն այնքան մեծամիտ չէր, որ իր **բանքիր**-ը շատ համարեր Փոնցիանոս կայսեր «Պատմություն յոթն իմաստնասիրաց»-ից, որը դեռ 17-րդ դարում լույս էր տեսել հայատառ թուրքերենով: Ն. Աղբալյանն իրավացիորեն **բան**-ը **դեպք, գլխով անցած բան** է ընթեցում, որով հասկանալի է դառնում սայաթնովյան պատկերի իմաստը: Յոթ իմաստունները պատմում են իրենց պատահած կանանց մասին, իրենց գլխով անցած **բանները**, որ ցույց տան կանանց խարդախ ու խաբեբա էությունը: Ուրեմն Սայաթ-Նովայի **բանքիրն** էլ ոչ թե նրա **բանը - բանաստեղծությունները** են, այլ **նրա գլխով անցած բաները** են, որ գերազանցում են յոթ հիմաստասերների պատմածներին:

Այնուամենայնիվ, Ն. Աղբալյանը Սայաթ-Նովայի սիրերգության բարձրակետը համարում է «Ինչ կոնիմ հեքիմըն» խաղը, որի մեկնությունը գումարվում է հիշյալ որի մեկնությունը գումարվում է հիշյալ տասը խաղերի վերլուծությանը: Տրամախոսության ձեւ ունեցող, ասի-ասավի սկզբնաղբյուր գրված այս բանաստեղծությանը հաճախ են դիմել սայաթնովագետները՝ «Ինձ ոչ դիմել սայաթնովագետները» Ուրեմն, ինչպես երեւաց նաեւ մեր դիտարկումներից, սայաթնովագիտության զարգացման ճանապարհին նա կատարել է անփոխարինելի դեր: Նա հայ իրականության մեջ ամենից քիչ վրիպած սայաթնովագետն է, եւ նրա ընդունելի դիտարկումներն ու մեկնաբանություններն այսօր էլ են արդիական ու կողմնորոշիչ՝ մանավանդ վիճահարույց խնդիրներում: Սրանց համար եւ գրականագիտական ուսանելի մեծ ներդրում ունի Նիկոլ Աղբալյանի ու նրա լուսավոր հիշատակին:

Սամվել ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Հ. Ռուխկյան. «Սայաթ-Նովայի գոգալը»

ժառանգության համար սերունդները երախտապարտ են Նիկոլ Աղբալյանին ու նրա լուսավոր հիշատակին:

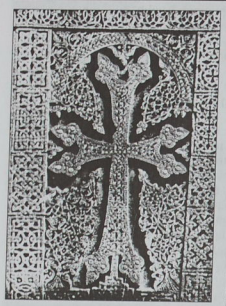

Սկիզբը՝ էջ 7

ԳԱԼՍՏՅԱՆ ԿԻՐԱԿԻԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ. ՊԱՏՐԱՍ ԼԻՆԵՆՔ ՏԻՐՈՋ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ

Հիշենք ավետարանական այն դրվագը, երբ Աստծու հրեշտակը հայտնվեց Քրիստոսի գերեզմանը հսկող պահապան զինվորներին: Նրանք հրեշտակի տեսքից արդեն «մահացածների պես եղան», ինչպես վկայում է Ավետարանը (տե՛ս Մատթ. ԻԸ 4): Նմանապես եւ իրենց հոտերը հսկող հովիվները «սաստիկ վախեցան», երբ իրենց հայտնվեց Աստծու փառքի լույսը (տե՛ս Ղուկ. Բ 9): Որքա՞ն առավել սոսկալի կլինի, երբ Տերն Ինքը գա՝ դատելու աշխարհը: Ակկախ այն հանգամանքից՝ մարդը հավատո՞ւմ է երկրորդ գալստյանը, թե՞ ոչ, միեւնույն է, այն անխուսափելի է յուրաքանչյուրիս համար: Սուրբ Գիրքն ասում է, որ ահեղ դատաստանի ժամանակ «բոլոր ծունկերը պիտի խոնարհվեն Հիսուս Քրիստոսի անունով՝ լինի թե՛ երկնավորների, թե՛ երկրավորների եւ թե՛ սանդարամետեւանկեների. եւ ամեն լեզու պիտի խոստովանի, թե Հիսուս Քրիստոս Տեր է...» (տե՛ս Փիլ. Բ 10-11): Ուրեմն բոլորն անխտիր պիտի խոնարհվեն Աստծու առաջ:

- Տե՛ր հայր, ասացիք, որ արդարներն Աստծու ողորմությամբ կարժանանան երկնային արքայությանն ու հավիտենական կյանքին: Իսկ ի՞նչ է սպասվելու բոլոր չապաշխարած մեղավորներին այդժամ, եւ ո՞րն է լինելու նրանց վերջին հանգրվանը:

- Սուրբ Գիրքն ասում է, որ բոլոր մեղավորները, որոնք չէին սպասում Տիրոջը, ապրում էին ըստ իրենց ցանկությունների եւ կամքի, այդժամ պիտի ասեն լեռներին. «Ընկե՛ք մեզ վրա, եւ բլուրներին՝ թե՛ ծածկեցե՛ք մեզ. որովհետեւ կամքը Նրա բարկության մեծ օրը. եւ ո՞վ կարող է կանգնել Նրա առաջ» (Հայտն. Զ 16-17), որովհետեւ «Անաստ է ընկնել կենդանի Աստծու ձեռքը» (Եբր. Ժ 31): Նրանք հավիտենական դատապարտության պիտի ենթարկվեն՝ մերժված Տիրոջ ներկայությունից: Մեղավորների վերջին հանգրվանը կլինի կրակե լիճը, որը պատրաստված է սատանայի եւ իր հրեշտակների համար (տե՛ս Մատթ. ԻԵ 41):

- Եկեղեցու սուրբ հայրերը, հենվելով Աստվածաշունչ Մատյանի վրա, ուսուցանում են, որ յուրաքանչյուր մարդ ամեն վայրկյան պետք է սպասի Տիրոջ վերադարձին, ապրի աստվածահաճո կյանքով, որպեսզի Նրա գալստյան ժամանակ արժանանա «հավատարիմ ծառա» կոչմանը, ըստ ավետարանական առակի (տե՛ս Մատթ. ԻԴ 45-51): Ինչպե՞ս կարող ենք մշտապես պատրաստ լինել Տիրոջ վերադարձին:

- Մեր բոլորի կյանքն իմաստավորվում է Քրիստոսի երկրորդ գալստյամբ, երկնքի արքայության հաստատմամբ: Արարչագործության նպատակն էլ հենց երկնքի արքայության հաստատումն էր: Այս կյանքի փոքր ժամանկահատվածում մենք պետք է որոշենք, թե որտեղ ենք անցկացնելու մեր հավիտենականությունը՝ Աստծու հե՞տ՝ հավիտենական երջանկության մեջ, երկնքի արքայությունում, թե՞ առանց Աստծու՝ հավիտենական դատապարտության մեջ, կրակե լճում: Հիշենք, որ ահեղ դատաստանի ժամանակ Դատավորն արդար ու անկաշառ է լինելու: Այդ դատաստանից որեւէ մարդ չի կարող խուսափել կամ փրկվել իր արդարությամբ: Բոլորիս հույսն ու ակնկալիքը պետք է լինի Աստծու սերը, շնորհն ու ողորմությունը: Մեր փրկությունը մեր արդարությամբ չի լինելու, այլ Աստծու ողորմությամբ: Դա կլինի ողորմության դատաստան նրանց համար, ովքեր սիրեցին Տիրոջ գալուստը, բայց խիստ եւ անաչառ կլինի նրանց համար, ովքեր մերժեցին Տիրոջը: Եկեղեցու հայրերն ասում են, որ որեւէ մեկը չի կարող դատաստանի դատավճռից տրտնջալ կամ դժգոհել:

Ուրեմն, գիտակցելով այս, ապրենք մեր ժամանակավոր այս կյանքն աստվածահաճո կերպով, տերունականց պատվիրանների համաձայն: Մեր կյանքի յուրաքանչյուր օրը հիշենք ահեղ դատաստանի, երկրորդ գալստյան մասին: Այսպես ապրելով՝ զերծ կմնանք մեղքերից եւ կարժանանանք աստվածային ողորմությանը:

Յուրքնկալեց
Անժելա ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ

ԼՈՒՐԵՐ Կալկաթայից

Հիմնադրման օրը Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական ճեմարանում

Ապրիլի 2-ին՝ Հայոց Մարդասիրական ճեմարանի հիմնադրման օրը, Կալկաթայի Ս. Նազարեթ հայկական եկեղեցում կատարվեց կիրակնօրյա պաշտամունք, ապա բակում գտնվող ճեմարանի հիմնաքարի, ջուղայեցի քահանայի գերեզմանին կատարվեց հոգեհանգիստ: Հոգեհանգստից հետո հայր սուրբը հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց՝ անդրադառնալով Մարդասիրական ճեմարանի պատմությանը, անցած ուղուն եւ նրա ունեցած մեծ դերակատարությունը հայ իրականության մեջ: Նա ընդգծեց, որ պահի եւ ժամանակի ճշմարիտ գիտակցությամբ էր, որ տարիներ առաջ ճեմարանը հանձնվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսությանը՝ դրանով իսկ ապահովելով կրթօջախի հավիտենականությունը: Սրբազան արարողությանը մասնակցում էին Հնդկաստանի Հանրապետությունում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Աշոտ Քոչարյանը, Կալկաթայի եկեղեցական խորհրդի անդամները, հնդկախայեր եւ հյուրեր:

Կեսօրին ճեմարանի հանդիսությունների սրահում տեղի ունեցավ գրական-գեղարվեստական գեղեկույց՝ նվիրված ճեմարանի հիմնադրման օրվան, որի ընթացքում ճեմարանի ադմինիստրատոր Տիգրան սրկ. Բաղումյանն ընթերցեց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հղած ողջույնի խոսքը:

Այնուհետեւ ներկաներին եւ հատկապես ճեմարանականներին իր սրտի խոսքն ասաց Հնդկաստանի Հանրապետությունում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպանը՝ անդրադառնալով հայ-հնդկական բարեկամական հարաբերություններին եւ առկա ծրագրերին՝ երկու երկրների ջերմ հարաբերություններում ընդգծելով պատմական կալկաթահայ գաղութի եւ Մարդասիրական ճեմարանի նշանակությունն ու դերը:

Կրթական խնդիրների եւ ապագա ծրագրերի կապակցությամբ խոսք ասաց նաեւ ճեմարանի տնօրեն Ջեյմս Դայասը: Ելույթներից հետո տեղի ունեցավ նվերների ավանդական բաշխում, որի ընթացքում պարգեւատրվեցին ուսումնառության եւ կարգապահության ասպարեզներում լավագույն արդյունք ցույց տված ճեմարանականները: Նվերները հանձնեց Հնդկաստանում ՀՀ դեսպանը:

Տեղի ունեցավ նաեւ գրական-գեղարվեստական հանդես:

Հիմնադրման օրը նշանավորվեց երկար սպասված մեկ այլ միջոցառմամբ եւս: Կալկաթայի եկեղեցական վարչության ատենապետը եւ Հնդկաստանում մեր դեսպանը կարեցին մեծ տղաների համար նախատեսված վերանորոգված ննջարանի ժապավենը՝ պաշտոնապես բացված համարելով այն: Վերանորոգվեն եւ կահավորվեն նոր ննջարանը նախատեսված է շուրջ երեսուն սաների համար:

Ծաղկազարդի տոնը կալկաթահայ համայնքում

Ապրիլի 9-ին Ծաղկազարդի տոնի օրը, Ս. Պատարագ մատուցվեց Կալկաթայի Ս. Նազարեթ հայկական եկեղեցում: Պատարագիչն էր հնդկահայոց հոգեւոր հովիվ եւ Մարդասիրական ճեմարանի կառավարիչ հոգեշնորհ Տ. Օշական վրդ. Գյուլզարյանը: Սրբազան արարողության ընթացքում Պատարագիչ հայր սուրբը հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց՝ անդրադառնալով օրվա խորհրդին:

Կատարվեց անդաստան եւ մանուկների օրհնության կարգ, որի ընթացքում Մայր Աթոռ Սբ Էջմիածնի միաբան եւ Մարդասիրական ճեմարանի ադմինիստրատոր Տիգրան սրկ. Բաղումյանն ընթերցեց օրվա առիթով Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրհնության խոսքը մանուկներին:

Արարողությանը ներկա էին Կալկաթայի եկեղեցական խորհրդի անդամները, Մարդասիրական ճեմարանի սաները եւ կալկաթահայեր:

Ս. Հարության տոնը կալկաթահայ համայնքում

Ապրիլի 15-ին Կալկաթայի Ս. Նազարեթ հայկական եկեղեցում մատուցվեց ճրագալույցի Ս. Պատարագ: Օրվան պատշաճ սուրբգրային բոլոր ընթերցվածները կարդացին Մարդասիրական ճեմարանի սաները: Իսկ 16-ին՝ Փրկչի Հարության տոնի օրը, հնչեցաց սրբազան արարողության, պատարագիչ հայր սուրբը հավուր պատշաճի քարոզ խոսեց՝ անդրադառնալով Ս. Հարության խորհրդի նշանակությանը քրիստոնյայի կյանքում: Նա ջերմորեն շնորհավորեց բոլորին Ս. Հարության տոնի առիթով՝ մաղթելով, որ Քրիստոսի հարության լույսն ու հույսը միշտ ուղեկից լինեն նրանց: Հաստատչական էր, որ օրվա առիթով ամբողջ եկեղեցին հաղորդություն ստացավ:

Սրբազան արարողություններին ներկա էին այս առիթով Կալկաթա ժամանած Հնդկաստանի Հանրապետությունում ՀՀ դեսպանության կցորդ Արտյոմ Խաչատրյանը, Կալկաթայի եկեղեցական խորհրդի անդամները, հնդկախայեր եւ ճեմարանի սաները:

Եկեղեցական համատեղ գործողություն

2006 թ. ապրիլի 5-7-ը Ժնեւի մոտ գտնվող Բոսեի էկումենիկ ինստիտուտում տեղի ունեցավ «Եկեղեցական համատեղ գործողություն» ալանսի տարեկան ժողովը, որին մասնակցում էր նաեւ Հայ Առաքելական Եկեղեցու ներկայացուցիչ, հայաստանյան միջեկեղեցական Կլոր սեղանի գործադիր տնօրեն Կարեն Նազարյանը:

«Եկեղեցական համատեղ գործողություն»-ը (ԵՀԳ) մի հատուկ կառույց է Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի համակարգում, որը մարդասիրական օգնություն է հատկացնում արտակարգ իրավիճակների եւ աղետների պարագայում: ԵՀԳ-ի 2005-ի խոշորագույն ծրագրերից կարելի է նշել Հարավարեւելյան Ասիայում ցունամիի հետեւանքների վերացման աշխատանքները, ինչպես նաեւ Սուդանի Դարֆուր նահանգին տրամադրված օգնությունը:

Ծրագրերի շարունակականությունն ապահովելու նպատակով 2006 թ. ժողովում որոշվեց ընդլայնել ԵՀԳ-ի մանդատը եւ արտակարգ իրավիճակներում իրականացվող ծրագրերը համալրել նաեւ դիակոնիկ եւ զարգացման աշխատանքներով:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի
միջեկեղեցական
հարաբերությունների բաժին

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Կրոնական, մշակութային, լուսավորական երեւաբաթաթերթ

Հիմնադիր՝
Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին

Հրատարակիչ՝
Ս. Էջմիածնի ԶԿ եւ «Քրիստոնյա Հայաստան» թերթի խմբագրություն

Գլխավոր խմբագիր՝
Աստղիկ Ստամբոլցյան

Գրանցման վկայական՝ 624
Խմբագրության հասցեն՝
Ք. Վաղարշապատ, ԶԿ

Հեռախոս՝
(0+231) 54510, 56780
Ստորագր. տպագր. 20. 4. 2006 թ.
Տպաքանակը՝ 2500
Գինը՝ 50 դրամ